

***Bevolking Caribisch Nederland
2050 in beeld: opleiding, arbeid,
gezondheid en wonen***

Titel: Bevolking Caribisch Nederland 2050 in beeld: opleiding, arbeid,
gezondheid en wonen

Auteur: Peter Ekamper
Nederlands Interdisciplinair Demografisch Instituut (NIDI), Den Haag

Datum: 31 januari 2024

Project: Verkenning demografische scenario's Caribisch Nederland 2050

Opdrachtgever: Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid

Met dank aan Joop de Beer (NIDI), Coen van Duin en Lenny Stoeldraijer (CBS)

1. INLEIDING

In 2021 hebben het Nederlands Interdisciplinair Demografisch Instituut (NIDI) en het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) de resultaten van het project *Verkenning Bevolking 2050* gepubliceerd. In de *Verkenning Bevolking 2050* werd voor Europees Nederland beschreven hoe hoog het inwonertal en hoe de bevolkingssamenstelling in 2050 zouden zijn volgens een aantal uiteenlopende bevolkingsvarianten en wat de invloed daarvan zou zijn op verschillende beleidsterreinen (NIDI en CBS, 2020 en 2021). Deze bevolkingsvarianten vormen een aanvulling op de bestaande reguliere bevolkingsprognoses van het CBS. De *Verkenning Bevolking 2050* is uitgevoerd naar aanleiding van de vraag van de Tweede Kamer¹ bij de Algemene Politieke Beschouwingen van september 2018 aan de regering om de maatschappelijke gevolgen van veranderingen in de omvang en samenstelling van de bevolking halverwege deze eeuw in kaart te brengen aan de hand van een aantal scenario's. In november 2022 verzocht de Tweede Kamer² om een soortgelijke analyse uit te laten voeren voor de eilanden van Caribisch Nederland (Bonaire, Sint Eustatius en Saba, ook wel de BES-eilanden). Dit heeft geleid tot het project *Verkenning demografische scenario's Caribisch Nederland 2050* waarin het CBS een aantal uiteenlopende bevolkingsvarianten voor de eilanden van Caribisch Nederland heeft opgesteld en doorgerekend en het NIDI de gevolgen van deze bevolkingsvarianten voor verschillende maatschappelijke domeinen heeft verkend. In dit rapport worden de resultaten van de verkenning van de gevolgen van demografische ontwikkelingen voor de maatschappelijke domeinen opleiding, arbeid, gezondheid en wonen gepresenteerd. De uitkomsten van de bevolkingsvarianten zijn gepubliceerd in de CBS-publicatie *Bevolking 2050 Caribisch Nederland* (Van Duin en Stoeldraijer, 2023).

Volgens de meest recente reguliere bevolkingsprognose van het CBS voor Caribisch Nederland zal het aantal inwoners van de drie eilanden gezamenlijk toenemen van 29,4 duizend in 2023 naar 37,2 duizend in 2050 (CBS, 2023a). Toekomstige demografische ontwikkelingen zijn echter onzeker. Onzekerheidsmarges van bevolkingsprognoses nemen bovendien in het algemeen toe naarmate de bevolkingsomvang kleiner is, doordat er voor gebieden met relatief kleine bevolkingen vaak kortere tijdreeksen en minder gedetailleerdere gegevens beschikbaar zijn, de demografische trends grilliger zijn en de ontwikkelingen gevoeliger zijn voor schokgebeurtenissen, zoals crises, pandemieën en rampen (Wilson e.a., 2022). De onzekerheid in de toekomstige omvang en samenstelling van de bevolking op de eilanden van Caribisch Nederland wordt vooral bepaald door de onzekerheid over hoe hoog de immigratie en emigratie naar en van de eilanden in de toekomst zullen zijn. De onzekerheid over de ontwikkeling van het kindertal en de levensverwachting speelt daarmee vergeleken een kleine rol. Het CBS heeft daarom een aantal bevolkingsvarianten berekend waarin de migratie zich anders ontwikkelt dan in de reguliere bevolkingsprognose voor Caribisch Nederland wordt verondersteld (Van Duin en Stoeldraijer, 2023; CBS, 2023b). Omdat de bevolkingssamenstelling en bevolkingsontwikkeling van Caribisch Nederland verschillen per eiland zijn net als in de reguliere bevolkingsprognose voor Caribisch Nederland de bevolkingsvarianten voor ieder eiland apart opgesteld. In essentie zijn er twee bevolkingsvarianten geformuleerd: één met een veel hoger migratiesaldo en één met een veel lager migratiesaldo dan in de reguliere bevolkingsprognose voor de eilanden is verondersteld. Voor Sint Eustatius en Saba is voor ieder eiland één bevolkingsvariant met een laag en één met een hoog migratiesaldo doorgerekend. Omdat niet alleen de omvang van de migratie onzeker is, maar ook de samenstelling, is er voor Bonaire in de bevolkingsvariant met een hoog migratiesaldo ook gevarieerd in de samenstelling van de herkomst van de migranten. Voor Bonaire zijn naast de bevolkingsvariant met een laag migratiesaldo dus twee bevolkingsvarianten

¹ Motie Dijkhoff, *Kamerstukken II* 2018/19, 35000, nr. 8.

² Motie Den Haan, *Kamerstukken II* 2022/23, 36200-IV, nr. 23.

met een hoog migratiesaldo doorgerekend: een bevolkingsvariant waarin er meer immigranten elders uit het Koninkrijk Nederland (Aruba, Curaçao, Sint Maarten en Europees Nederland) komen en een bevolkingsvariant waarin meer immigranten van daarbuiten komen.

De resultaten van de bevolkingsvarianten van het CBS voor Caribisch Nederland laten zien hoe de toekomstige omvang en samenstelling van de bevolking op de eilanden in 2050 zal verschillen als de migratie zich anders ontwikkelt dan de reguliere bevolkingsprognose veronderstelt (Van Duin en Stoeldraijer, 2023; CBS, 2023b). Als het migratiesaldo bijna vier keer zo hoog is als volgens de reguliere bevolkingsprognose zal de bevolking van de eilanden in 2050 met bijna 60 procent meer zijn gegroeid dan volgens de reguliere bevolkingsprognose. Als het migratiesaldo voor de eilanden laag is (negatief voor Sint Eustatius en Saba en vrijwel nul voor Bonaire) dan zal de bevolking van de eilanden in 2050 met 25 procent zijn gekrompen ten opzichte van de reguliere bevolkingsprognose. De bevolking in Caribisch Nederland groeit volgens de reguliere bevolkingsprognose van 29,4 duizend inwoners in 2023 tot 37,2 duizend in 2050, een groei met ruim een kwart ten opzichte van 2023. Bij een bijna vier keer zo hoog migratiesaldo worden dat 59,2 duizend inwoners in 2050, een verdubbeling van de bevolking en bij een negatief migratiesaldo 27,8 duizend inwoners in 2050, een krimp van 5 procent. Op Sint Eustatius en Saba leidt de lage bevolkingsvariant tot veel meer krimp (ruim 20%) dan op Bonaire (2%). De vergrijzing op de eilanden zal zowel volgens de reguliere bevolkingsprognose als de andere bevolkingsvarianten in 2050 zijn toegenomen, maar hogere migratie remt de vergrijzing. Het aandeel van de bevolking in de werkzame leeftijden (20 tot 65 jaar) zal juist afnemen, maar bij een veel hoger migratiesaldo veel minder dan bij een veel lager migratiesaldo. Ook de samenstelling van de bevolking op de eilanden naar geboorteregio zal in de toekomst veranderen, met relatief minder inwoners geboren op de Nederlandse Cariben (Aruba, Bonaire, Curaçao, Sint Eustatius, Sint Maarten en Saba), vooral als er sprake is van een veel hoger migratiesaldo. Op Sint Eustatius en Saba is dit effect op de bevolkingssamenstelling groter dan op Bonaire.

Veranderingen in de omvang en samenstelling van de bevolking op de eilanden van Caribisch Nederland tussen nu en 2050 kunnen gevolgen hebben voor veel beleidsterreinen. Dit rapport verkent de gevolgen van demografische ontwikkelingen voor een viertal maatschappelijke domeinen: het opleidingsniveau van de bevolking, de omvang van de beroepsbevolking, de gezondheidssituatie van de bevolking en de benodigde hoeveelheid woningen. Demografische ontwikkelingen kunnen hierop invloed hebben door veranderingen in de omvang van de bevolking en als gevolg van verschillen tussen bijvoorbeeld jongeren en ouderen en tussen mensen uit verschillende herkomstgroepen (geboorteregio's). In de in dit rapport gepresenteerde verkennende analyses wordt uitsluitend gekeken naar de gevolgen van de demografische veranderingen; er worden in de verkenningen geen veronderstellingen meegenomen over eventuele toekomstige beleidsveranderingen. Uiteraard hebben demografische veranderingen ook gevolgen voor veel andere beleidsterreinen, zoals sociaaleconomische ongelijkheid, welzijn, mobiliteit, ruimtelijke ordening, milieu en klimaat. Deze vallen echter buiten het bestek van dit rapport.

In hoofdstuk 2 van dit rapport komen de voor de verkennende analyse gebruikte databronnen, definities en methoden aan de orde. In hoofdstuk 3 worden de resultaten samengevat van de door het CBS eerder berekende en gepubliceerde uitkomsten van de voor de verkenning gebruikte bevolkingsvarianten en reguliere bevolkingsprognose voor Caribisch Nederland. In hoofdstuk 4 worden de gevolgen van de bevolkingsvarianten voor het opleidingsniveau gepresenteerd. Hoofdstuk 5 laat de gevolgen van bevolkingsvarianten en veranderingen in opleidingsniveau voor de beroepsbevolking zien. Hoofdstuk 6 laat dit zien voor de gezondheidssituatie en hoofdstuk 7 voor de benodigde hoeveelheid woningen op de eilanden.

2. DATA, DEFINITIES EN METHODEN

De basis van de in dit rapport gepresenteerde cijfers wordt gevormd door de uitkomsten van de door het CBS berekende bevolkingsvarianten (Van Duin en Stoeldraijer, 2023; CBS, 2023b) en de reguliere bevolkingsprognose (CBS, 2023a) voor Caribisch Nederland. Voor de verkenning van de gevolgen van de door het CBS berekende demografische ontwikkelingen voor de maatschappelijke domeinen opleiding, arbeid, gezondheid en wonen is gebruik gemaakt van aanvullende gegevens uit de volgende beschikbare bronnen:

- Het Arbeidskrachtenonderzoek Caribisch Nederland (AKO)
- De Omnibusenquête Caribisch Nederland (OMNIC)
- De CBS-tabellenreeks Huishoudens Caribisch Nederland

Het Arbeidskrachtenonderzoek Caribisch Nederland is een tweejaarlijks steekproefonderzoek onder huishoudens op Caribisch Nederland. Het onderzoek is primair gericht op het verkrijgen van inzicht in arbeidsmarktgerelateerde indicatoren zoals arbeidsparticipatie, arbeidsduur, beroepen en werkloosheid. Naast arbeidsmarktgegevens worden er in het onderzoek ook gegevens verzameld over opleidingsniveau, gezondheidssituatie, huishoudensamenstelling en woonsituatie. Voor dit rapport waren de steekproefgegevens van de arbeidskrachtenonderzoeken over de periode 2012-2020 beschikbaar.

De Omnibusenquête Caribisch Nederland is een vierjaarlijks steekproefonderzoek onder de inwoners van Caribisch Nederland. Dit onderzoek is gericht op het verkrijgen van inzicht in de leefsituatie van de bevolking op het gebied van gezondheid, veiligheid, vrije tijd en wonen. Voor dit rapport waren de steekproefgegevens van de omnibusenquêtes in 2013, 2017/2018 en 2021 beschikbaar.

De CBS-tabellenreeks Huishoudens Caribisch Nederland bevat tabelinformatie over huishoudens en huishoudensamenstelling in Caribisch Nederland. De tabellen bevatten gegevens over aantallen huishoudens naar type huishouden en personen in huishoudens naar positie in het huishouden. Deze tabellen worden sinds 2014 jaarlijks gepubliceerd.

Met behulp van deze drie bronnen kan de huidige situatie met betrekking tot opleiding, arbeid, gezondheid en wonen in kaart worden gebracht. Hiervoor is gekeken naar de volgende indicatoren:

- Het hoogst behaalde opleidingsniveau in drie categorieën: laag (basisonderwijs, vmbo, havo- en vwo-onderbouw, mbo1), midden (havo, vwo, mbo2-4) en hoog (hbo, wo)
- Behorend tot de beroepsbevolking in twee categorieën: beroepsbevolking (heeft betaald werk of is beschikbaar voor werk en heeft recent naar betaald werk gezocht) en niet-beroepsbevolking (overige bevolking)
- De ervaren gezondheid in twee categorieën: gezond (ervaren gezondheid is zeer goed of goed) en niet-gezond (ervaren gezondheid zeer slecht, slecht of gaat wel)
- Type huishouden in vier categorieën: eenpersoonshuishoudens, paren (al dan niet gehuwd en met of zonder kinderen), eenouderhuishoudens en overige huishoudens
- Wonend in een zelfstandige woning in twee categorieën: zelfstandige woning (vrijstaand huis, huis aan een ander huis vast, appartement, flat of bovenwoning) en niet-zelfstandige woning (alle andere woonvormen, zoals één of een aantal kamers in een woning)

De indicatoren zijn vervolgens in lijn met de bevolkingsvarianten van het CBS uitgesplitst naar een aantal achtergrondkenmerken van de bevolking, te weten:

- Leeftijd (in vijfjarige leeftijdsgroepen)
- Geslacht

- Geboorteregio in drie categorieën: de Nederlandse Cariben (Aruba, Bonaire, Curaçao, Sint Eustatius, Sint Maarten en Saba), Europees Nederland en elders geboren
- Voor arbeid en gezondheid is de bevolking tevens uitgesplitst naar opleidingsniveau

Op basis van de cijfers over de huidige situatie met betrekking tot opleiding, arbeid, gezondheid en wonen zijn per bevolkingsvariant zogenoemde referentiescenario's voor ieder domein doorgerekend waarbij de huidige situatie als constant is verondersteld. Dit geeft inzicht in de effecten van de toekomstige verandering van de bevolkingsomvang en bevolkingssamenstelling op de maatschappelijke domeinen. Hiervoor zijn relatieve cijfers berekend, zoals arbeidsparticipatiepercentages, percentages personen met een goede gezondheid en percentages alleenwonenden, voor de onderscheiden bevolkingsgroepen voor het meest recente beschikbare waarnemingsjaar. Hierbij moet wel worden bedacht dat door de geringe bevolkingsomvang van de eilanden de steekproefaantallen en responsaantallen van de arbeidskrachtenonderzoeken en de omnibusenquêtes, ondanks de relatief hoge steekproeffracties en responspercentages, toch relatief klein zijn. Hierdoor is gedetailleerde uitsplitsing van gegevens naar relevante achtergrondkenmerken zoals leeftijd, geslacht en geboorteregio of per eiland niet altijd goed mogelijk en daardoor kan er soms sprake zijn van enige statistische onbetrouwbaarheid³. Gegeven de beperkingen van de beschikbare gegevens zijn zo goed mogelijk leeftijds-, geslachts-, geboorteregio- en opleidingsniveau specifieke patronen van de relatieve cijfers geschat voor de gebruikte indicatoren. Deze relatieve cijfers zijn voor elk van de bevolkingsvarianten vermenigvuldigd met de bevolking in 2050 uitgesplitst naar leeftijd, geslacht, geboorteregio en opleidingsniveau. Hierbij is rekening gehouden met cohorteffecten voor het opleidingsniveau. Jongere generaties zijn gemiddeld hoger opgeleid dan oudere generaties en zullen dus in de toekomst op oudere leeftijd hoger opgeleid zijn dan de oudere generaties van nu. Dit kan doorwerken op de andere maatschappelijke domeinen. Hoger opgeleiden zijn bijvoorbeeld gemiddeld gezonder dan lager opgeleiden. De referentiescenario's laten zien hoe groot de invloed van veranderingen in de samenstelling van de bevolking is op het opleidingsniveau, de omvang en samenstelling van de beroepsbevolking, de gezondheidssituatie en het aantal huishoudens en woningen. De referentiescenario's bevatten dus geen veronderstellingen over eventuele toekomstige beleidsveranderingen.

³ De responsaantallen waren (afgerond) bijvoorbeeld voor AKO 2020: 1220 voor Bonaire, 560 voor Sint Eustatius en 590 voor Saba, en voor OMNIC 2021: 770 voor Bonaire, 460 voor Sint Eustatius en 280 voor Saba.

3. BEVOLKING

Volgens de meest recente reguliere bevolkingsprognose van het CBS voor Caribisch Nederland zal het aantal inwoners van de drie eilanden in 2050 met ruim een kwart zijn gegroeid ten opzichte van 2023. Hoe sterk de omvang en samenstelling van de bevolking in die periode zullen veranderen is echter onzeker. De grootste onzekerheid zit in de verwachting over de toekomstige immigratie en emigratie. Het CBS heeft daarom een aantal aanvullende bevolkingsvarianten berekend waarin het migratiesaldo veel hoger is of juist veel lager dan in de reguliere bevolkingsprognose voor Caribisch Nederland wordt verondersteld. De resultaten en veronderstellingen van deze bevolkingsvarianten en de vergelijking met de resultaten van de reguliere bevolkingsprognose zijn uitgebreid gepubliceerd in de CBS-publicatie *Bevolking 2050 Caribisch Nederland* (Van Duin en Stoeldraijer, 2023). In dit hoofdstuk worden belangrijkste uitkomsten samengevat.

Bepalend voor het verschil tussen de bevolkingsvarianten en de reguliere bevolkingsprognose van het CBS zijn de veronderstellingen over de toekomstige migratie van en naar de eilanden. Deze veronderstellingen zijn weergegeven in tabel 3.1⁴. De bevolkingsvarianten met een hoge migratie gaan uit van een toekomst waarin de eilanden aantrekkelijke bestemmingen zijn door een bloeiende economie en goede voorzieningen en de bevolkingsvarianten met een lage migratie gaan uit van een toekomst waarin de eilanden juist minder aantrekkelijk zijn door een sterk verslechterde economische of sociale situatie (Van Duin en Stoeldraijer, 2023). Voor de eilanden gezamenlijk betekent dit een veronderstelde stijging van de immigratie met 50 procent en een verviervoudiging van het netto migratiesaldo in de hoge bevolkingsvarianten. In de lage bevolkingsvariant is dat een daling van de immigratie met ongeveer 50 procent en migratiesaldo van ongeveer nul voor Bonaire en een negatief migratiesaldo voor Sint Eustatius en Saba.

De bevolkingsvarianten met een hoog migratiesaldo zullen leiden tot meer bevolkingsgroei en de bevolkingsvarianten met een laag migratiesaldo zelfs tot krimp, zoals blijkt uit de resultaten van de bevolkingsvarianten weergegeven in tabel 3.2. Op Bonaire groeit de bevolking volgens de reguliere bevolkingsprognose van 24,3 duizend inwoners in 2023 tot 30,6 duizend in 2050 (+27%), bij een veel hoger migratiesaldo wordt dat 48,8 duizend inwoners (+103%) en bij een veel lager migratiesaldo 23,6 duizend inwoners (-2%). Op Sint Eustatius groeit de bevolking volgens de reguliere bevolkingsprognose van 3,3 duizend inwoners in 2023 tot 4,2 duizend in 2050 (+28%) en dat wordt 6,6 duizend inwoners (+101%) bij een veel hoger migratiesaldo en 2,6 duizend inwoners (-21%) bij een veel lager migratiesaldo. Op Saba groeit de bevolking volgens de reguliere bevolkingsprognose van 2,0 duizend inwoners in 2023 tot 2,4 duizend inwoners in 2050 (+18%), bij een veel hoger migratiesaldo wordt dat 3,7 duizend inwoners (+84%) en bij een veel lager migratiesaldo 1,6 duizend (-24%).

Volgens de reguliere bevolkingsprognose vergrijst de bevolking sterk: het aandeel ouderen in de bevolking in 2050 en daarmee de vergrijzing neemt sterk toe op de eilanden. Op Bonaire verdubbelt het percentage 65-plussers en op Sint Eustatius en Saba stijgt het percentage 65-plussers met 40 procent. Het percentage 80-plussers (de zogenoemde dubbele vergrijzing) neemt nog meer toe: op Bonaire een verviervoudiging en op Sint Eustatius en Saba een verdrievoudiging. Als de migratie veel hoger zal zijn dan verwacht in de reguliere bevolkingsprognose is er nog steeds sprake van vergrijzing op alle eilanden, maar minder dan wanneer de migratie veel lager zal zijn dan verwacht. Door migratie zal ook de samenstelling van de bevolking op de eilanden naar geboorteregio in de toekomst veranderen. Vooral bij hoge migratie zullen er relatief minder inwoners zijn geboren op de Nederlandse Cariben.

⁴ De veronderstellingen voor geboorte (gemiddeld kindertal) en sterfte (levensverwachting) zijn voor de bevolkingsvarianten identiek aan die van de reguliere CBS-bevolkingsprognose voor Caribisch Nederland.

Tabel 3.1. Veronderstellingen over de gemiddelde migratie per jaar over de periode 2023 tot 2050, CBS-bevolkingsprognose en -bevolkingsvarianten voor Caribisch Nederland

		Variant lage migratie	Bevolkings- prognose	Variant hoge migratie*	
				A	B
Bonaire	Immigratie	871	1427	2286	2295
	Emigratie	869	1212	1490	1497
	Migratiesaldo	2	220	796	799
Sint Eustatius	Immigratie	69	183		239
	Emigratie	96	162		138
	Migratiesaldo	-26	21		101
Saba	Immigratie	80	278		351
	Emigratie	84	254		281
	Migratiesaldo	-5	23		70

* A = meer extra immigranten die elders (buiten het Koninkrijk Nederland) zijn geboren en B = meer extra immigranten die in de overige Nederlandse Cariben en Europees Nederland zijn geboren.

Bron: Van Duin en Stoeldraijer (2023).

Tabel 3.2. Bevolkingsomvang en -samenstelling in 2023 en volgens de reguliere CBS-bevolkingsprognose en de CBS-bevolkingsvarianten in 2050 voor Caribisch Nederland

		2023	2050			
			Variant lage migratie	Bevolkings-prognose	Variant hoge migratie*	
					A	B
Bonaire						
Bevolkingsomvang		24 100	23 600	30 600	48 800	48 700
% in leeftijdsgroep:						
0 tot 20 jaar		21	15	17	17	19
20 tot 65 jaar		65	53	56	62	60
65 jaar of ouder		14	32	27	21	22
80 jaar of ouder		2	12	9	6	7
% geboren in:						
Nederlandse Cariben		53	53	53	38	54
Europees Nederland		17	16	14	9	25
Elders		30	31	34	53	21
Sint Eustatius						
Bevolkingsomvang		3 300	2 600	4 200	6 600	
% in leeftijdsgroep:						
0 tot 20 jaar		24	20	24		22
20 tot 65 jaar		62	50	57		60
65 jaar of ouder		14	30	19		18
80 jaar of ouder		2	11	7		5
% geboren in:						
Nederlandse Cariben		58	73	64		51
Europees Nederland		6	0	3		8
Elders		37	27	33		41

	2023	2050			
		Variant lage migratie	Bevolkings-prognose	Variant hoge migratie*	
				A	B
Saba					
Bevolkingsomvang	2 000	1 600	2 400	3 700	
% in leeftijdsgroep:					
0 tot 20 jaar	18	15	16	15	
20 tot 65 jaar	66	55	62	69	
65 jaar of ouder	15	30	22	16	
80 jaar of ouder	3	10	7	5	
% geboren in:					
Nederlandse Cariben	45	54	42	32	
Europees Nederland	5	3	4	5	
Elders	50	42	54	62	
Caribisch Nederland					
Bevolkingsomvang	29 400	27 800	37 200	59 200	59 100
% in leeftijdsgroep:					
0 tot 20 jaar	21	15	18	18	19
20 tot 65 jaar	65	53	56	62	60
65 jaar of ouder	14	32	26	20	21
80 jaar of ouder	2	12	9	6	6
% geboren in:					
Nederlandse Cariben	53	55	53	39	52
Europees Nederland	15	14	12	8	22
Elders	32	31	35	52	26

* A = meer extra immigranten die elders (buiten het Koninkrijk Nederland) zijn geboren en B = meer extra immigranten die in de overige Nederlandse Cariben en Europees Nederland zijn geboren.

Bron: Van Duin en Stoeldraaijer (2023) en CBS (2023b).

4. OPLEIDING

Jongere generaties zijn over het algemeen hoger opgeleid dan oudere generaties en zullen dus in de toekomst zelf op oudere leeftijd hoger opgeleid zijn dan de oudere generaties van nu. Doordat de jongere generaties in de toekomst de plaats in gaan nemen van de oudere generaties zal het opleidingsniveau van de bevolking in de toekomst daardoor hoger zijn dan nu. Het huidige opleidingsniveau van de bevolking in Caribisch Nederland⁵ is weergegeven in tabel 4.1. Het opleidingsniveau van de bevolking is het hoogst op Saba en het laagst op Sint Eustatius. Voor alle eilanden geldt dat laagopgeleiden de grootste groep vormen. Vrouwen zijn op alle eilanden gemiddeld iets hoger opgeleid dan mannen. Jongeren zijn over het algemeen inderdaad vaak minder vaak lager opgeleid dan ouderen. Er zijn grote verschillen in opleidingsniveau tussen de bevolkingsgroepen naar geboorteregio. De in Nederland geborenen zijn gemiddeld veel hoger opgeleid dan de anderen. Het aandeel laagopgeleiden onder de op de Nederlandse Cariben geborenen en de elders geborenen ligt op een vergelijkbaar niveau, maar het aandeel hoogopgeleiden is iets hoger bij de elders geborenen. Saba wijkt hierin af in de zin dat de elders geborenen er gemiddeld duidelijk hoger opgeleid zijn dan de in de Nederlandse Cariben geborenen. Dit hangt samen met de aanwezigheid van de Saba University School of Medicine (CBS, 2018).

Voor de verkenning van de bevolking voor Caribisch Nederland in 2050 zijn op basis van de leeftijdsprofielen van het onderwijsniveau in 2020 voor ieder eiland per groep (van combinatie geslacht en geboorteregio) toekomstige leeftijdsprofielen geschat waarin cohorteffecten zijn meegenomen. Het opleidingsniveau van de ouderen (van 60 jaar en ouder) in 2050 is gelijkgesteld aan het opleidingsniveau van de 30 jaar jongere personen in 2020. Voor de overige personen is het opleidingsniveau gelijk aan het huidige leeftijds patroon. De verschillen in opleidingsniveau tussen de uitkomsten van de bevolkingsvarianten worden dus alleen veroorzaakt door verschillen in de samenstelling van de bevolking.

De resultaten van de bevolkingsvarianten voor Caribisch Nederland in 2050 naar opleidingsniveau staan per eiland samengevat in tabel 4.2 en figuur 4.1 en zijn gedetailleerder uitgesplitst naar respectievelijk geboorteregio's en leeftijdsgroepen in figuur 4.2 en 4.3. Zoals is te zien in tabel 4.2 en figuur 4.1 neemt het opleidingsniveau in alle bevolkingsvarianten toe, het meest in de hoge varianten en het minst in de lage varianten. Dit wordt primair veroorzaakt doordat de jongere generaties van nu gemiddeld hoger zijn opgeleid dan de huidige oudere generaties. Daarnaast spelen ook veranderingen in de samenstelling van de bevolking naar geboorteregio een rol. De toename van het opleidingsniveau is het grootst op Bonaire en Sint Eustatius. Op Saba neemt het opleidingsniveau zelfs af in de lage migratievariant omdat er dan door de lage migratie veel minder hoogopgeleiden van elders zullen komen. De twee hoge migratievarianten voor Bonaire laten het effect van veranderingen in de samenstelling van de bevolking naar geboorteregio zien. In de hoge migratievariant A komen er in verhouding veel minder migranten uit Europees Nederland dan in variant hoog B. Omdat de in Nederland geborenen gemiddeld veel hoger opgeleid zijn dan de elders geborenen leidt variant hoog B voor Bonaire daardoor tot een hoger gemiddeld opleidingsniveau dan variant hoog A.

De gedetailleerdere uitkomsten van de bevolkingsvarianten voor Caribisch Nederland in 2050 naar opleidingsniveau en geboorteregio's in figuur 4.2 bevestigen de verschillen tussen de geboorteregio's, waarbij vooral de verschillen in opleidingsniveau tussen de in Europees Nederland geborenen en de andere inwoners goed tot uitdrukking komen. Daarnaast worden de verschillen tussen de eilanden duidelijk, waarbij goed zichtbaar is dat de verschillen in opleidingsniveau per geboorteregio

⁵ Alle cijfers in dit hoofdstuk hebben betrekking op de bevolking van 20 jaar en ouder.

het grootst zijn op Saba en het minst groot op Bonaire. Ook is duidelijk dat het aantal in Europees Nederland geboren en vooral op Sint Eustatius en Saba slechts een klein deel uitmaken van de bevolking. Op Bonaire gaat het weliswaar om een relatief groter deel, maar alleen in de hoge migratievariant B, waarin expliciet meer migratie vanuit Europees Nederland is verondersteld, leidt dit tot substantieel meer (en gemiddeld hoger opgeleide) Europese Nederlanders. Dit zijn er dan zelfs meer dan elders geboren, wat leidt tot het al genoemde grotere effect op het opleidingsniveau. Voor de volledigheid zijn ook de gedetailleerdere uitkomsten van de bevolkingsvarianten voor Caribisch Nederland in 2050 naar opleidingsniveau en leeftijdsgroep weergegeven in figuur 4.2. Deze laten het gemiddeld hogere opleidingsniveau van de ouderen in de toekomst zien.

Tabel 4.1. Bevolking (van 20 jaar en ouder) naar geslacht, leeftijd, geboorteregio en opleidingsniveau, 2020

(a) Bonaire

Geboorte-regio	Leeftijd	Mannen				Vrouwen			
		Opleidingsniveau				Opleidingsniveau			
		Laag	Midden	Hoog	Totaal	Laag	Midden	Hoog	Totaal
Nederlandse Cariben	20 tot 45	53	42	6	100	28	55	17	100
	45 tot 65	64	23	13	100	58	27	16	100
	65 +	67	22	11	100	83	10	7	100
	Totaal	60	31	10	100	51	35	14	100
Europees Nederland	20 tot 45	42	31	27	100	24	31	45	100
	45 tot 65	23	32	45	100	22	49	30	100
	65 +	30	40	30	100	31	19	50	100
	Totaal	31	33	36	100	24	37	39	100
Elders	20 tot 45	64	26	10	100	45	29	26	100
	45 tot 65	62	15	23	100	58	27	15	100
	65 +	66	14	20	100	57	18	25	100
	Totaal	63	20	16	100	52	27	21	100
Totaal	20 tot 45	55	35	9	100	33	44	23	100
	45 tot 65	57	22	21	100	53	30	17	100
	65 +	62	23	15	100	74	12	14	100
	Totaal	57	28	15	100	48	33	19	100

(b) Sint Eustatius

Geboorte- regio	Leeftijd	Mannen				Vrouwen			
		Opleidingsniveau			Totaal	Opleidingsniveau			Totaal
		Laag	Midden	Hoog		Laag	Midden	Hoog	
Nederlandse Cariben	20 tot 45	82	16	2	100	52	37	11	100
	45 tot 65	80	11	9	100	52	27	20	100
	65 +	90	10	-	100	89	11	-	100
	Totaal	82	13	4	100	58	29	13	100
Europees Nederland	20 tot 45	0	46	54	100	13	42	45	100
	45 tot 65	30	18	52	100	-	27	73	100
	65 +	-	-	-	100	-	-	-	100
	Totaal	22	30	48	100	12	32	55	100
Elders	20 tot 45	68	13	18	100	57	26	16	100
	45 tot 65	77	21	3	100	65	15	20	100
	65 +	92	8	-	100	95	-	5	100
	Totaal	76	15	9	100	68	16	16	100
Totaal	20 tot 45	75	16	9	100	51	34	15	100
	45 tot 65	74	15	11	100	54	22	24	100
	65 +	88	12	-	100	92	6	3	100
	Totaal	77	15	8	100	59	24	16	100

(c) Saba

Geboorte- regio	Leeftijd	Mannen				Vrouwen			
		Opleidingsniveau			Totaal	Opleidingsniveau			Totaal
		Laag	Midden	Hoog		Laag	Midden	Hoog	
Nederlandse Cariben	20 tot 45	38	44	18	100	38	44	18	100
	45 tot 65	70	23	7	100	62	26	12	100
	65 +	76	14	10	100	79	16	5	100
	Totaal	60	29	12	100	55	32	13	100
Europees Nederland	20 tot 45	-	-	-	100	13	13	74	100
	45 tot 65	12	12	76	100	-	-	-	100
	65 +	-	-	-	100	-	-	-	100
	Totaal	5	5	90	100	8	8	85	100
Elders	20 tot 45	34	18	48	100	26	26	48	100
	45 tot 65	43	23	34	100	34	34	32	100
	65 +	61	13	26	100	20	29	51	100
	Totaal	39	19	41	100	29	29	42	100
Totaal	20 tot 45	33	27	39	100	30	32	38	100
	45 tot 65	55	22	22	100	41	29	30	100
	65 +	71	13	15	100	57	20	23	100
	Totaal	48	23	29	100	38	29	33	100

Noot: - = niet voldoende gegevens beschikbaar.

Bron: Arbeidskrachtenonderzoek (AKO) Caribisch Nederland (2020).

Tabel 4.2. Bevolking (van 20 jaar en ouder) naar opleidingsniveau

		Oplei- dings- niveau	2012	2020	2050*			
					Laag	Prognose	Hoog	
							A	B
Bonaire	Aantallen	Laag	7 160	8 640	8 070	10 090	16 680	13 600
		Midden	3 270	4 910	7 560	9 750	15 170	16 210
		Hoog	2 030	2 780	4 590	5 640	8 480	9 800
		Totaal	12 470	16 340	20 210	25 480	40 330	39 620
	%	Laag	57	53	40	40	41	34
		Midden	26	30	37	38	38	41
		Hoog	16	17	23	22	21	25
		Totaal	100	100	100	100	100	100
	Aantallen	Laag	1 660	1 620	1 160	1 720	2 620	
		Midden	700	460	640	940	1 440	
		Hoog	480	290	330	560	1 080	
		Totaal	2 850	2 360	2 130	3 220	5 140	
	%	Laag	58	68	55	53	51	
		Midden	25	20	30	29	28	
		Hoog	17	12	15	17	21	
		Totaal	100	100	100	100	100	
Saba	Aantallen	Laag	750	670	510	720	1 050	
		Midden	230	410	430	600	890	
		Hoog	560	480	380	700	1 250	
		Totaal	1 540	1 560	1 330	2 020	3 190	
	%	Laag	49	43	39	36	33	
		Midden	15	26	33	30	28	
		Hoog	36	31	29	35	39	
		Totaal	100	100	100	100	100	
Caribisch Nederland	Aantallen	Laag	9 580	10 930	9 740	12 530	20 350	17 270
		Midden	4 210	5 790	8 630	11 290	17 500	18 540
		Hoog	3 070	3 550	5 300	6 900	10 810	12 130
		Totaal	16 850	20 260	23 670	30 720	48 660	47 940
	%	Laag	57	54	41	41	42	36
		Midden	25	29	36	37	36	39
		Hoog	18	18	22	22	22	25
		Totaal	100	100	100	100	100	100

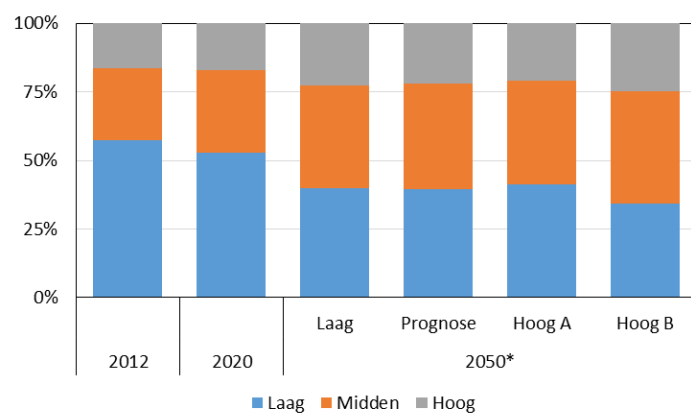
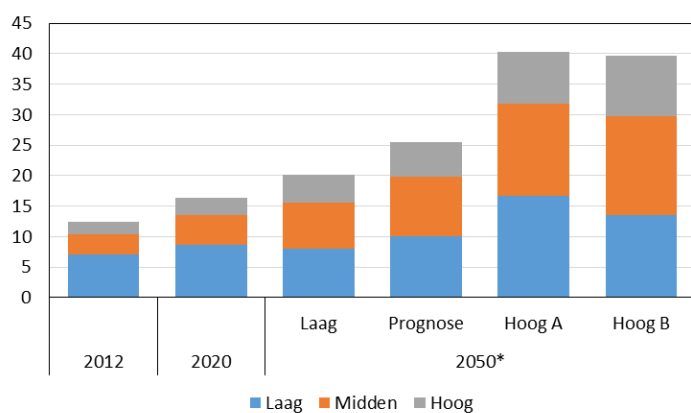
* Laag = variant lage migratie, hoog = variant hoge migratie, A = meer extra immigranten die elders (buiten het Koninkrijk Nederland) zijn geboren en B = meer extra immigranten die in de overige Nederlandse Cariben en Europees Nederland zijn geboren.

Figuur 4.1. Bevolking (van 20 jaar en ouder) naar opleidingsniveau

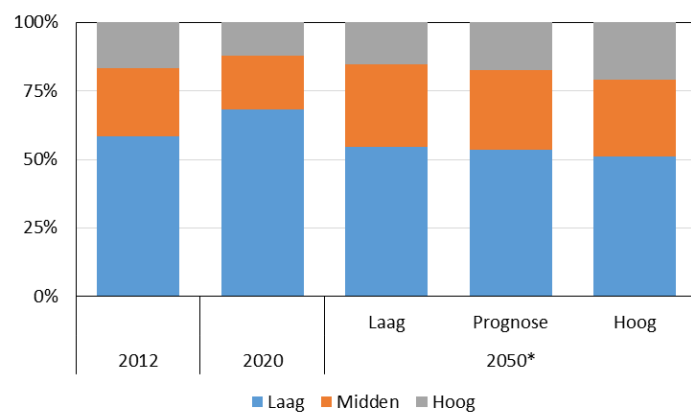
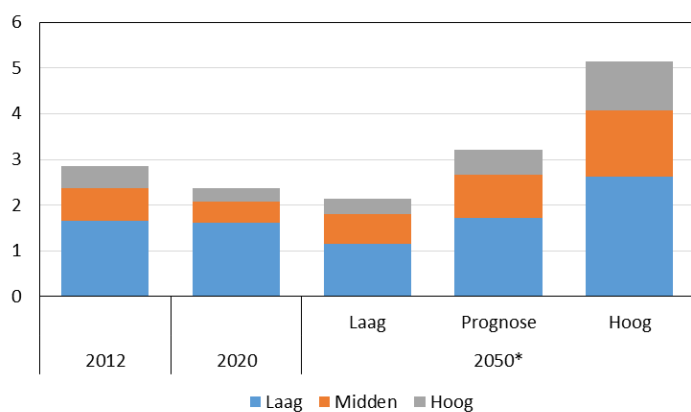
Aantallen (x 1000)

Percentages

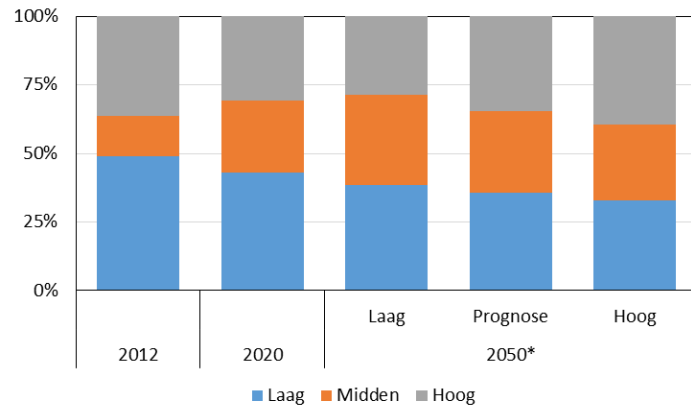
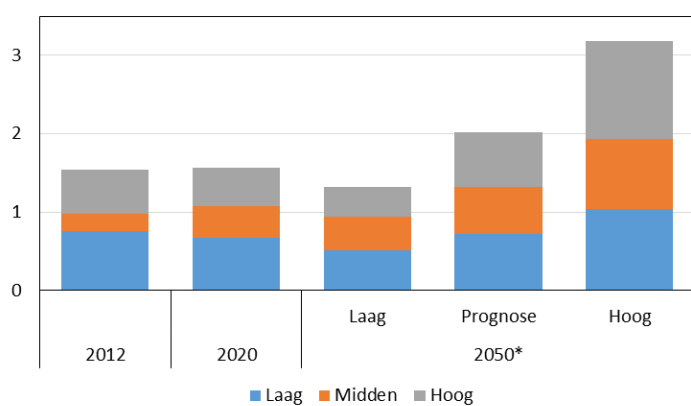
(a) Bonaire

(b) Sint Eustatius

(c) Saba

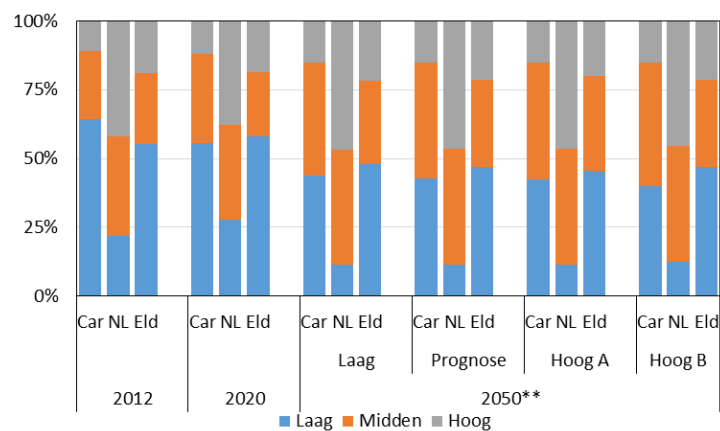
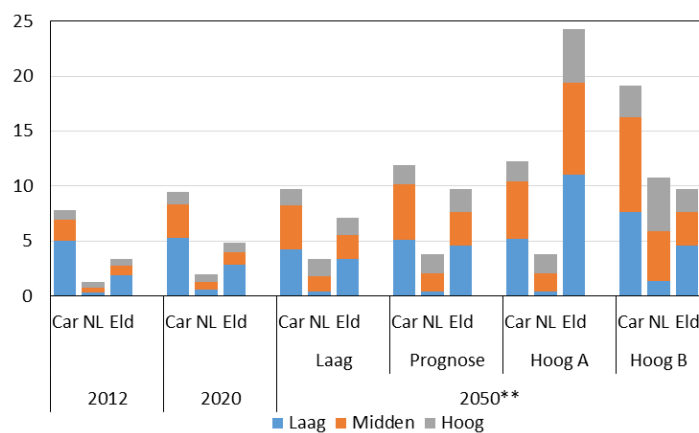
* Laag = variant lage migratie, hoog = variant hoge migratie, A = meer extra immigranten die elders (buiten het Koninkrijk Nederland) zijn geboren en B = meer extra immigranten die in de overige Nederlandse Cariben en Europees Nederland zijn geboren.

Figuur 4.2. Bevolking (van 20 jaar en ouder) naar opleidingsniveau en geboorteregio*

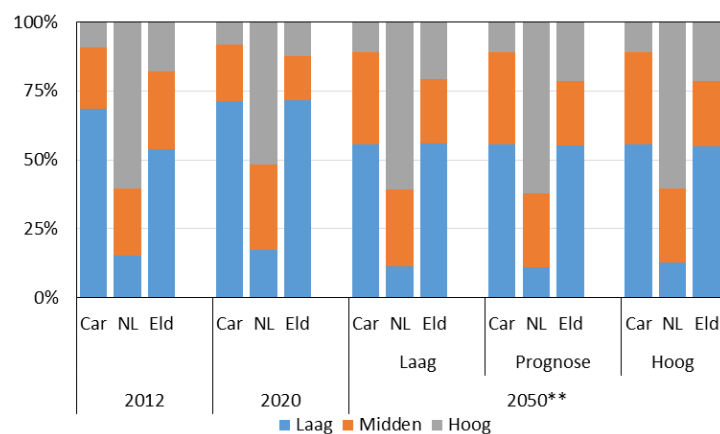
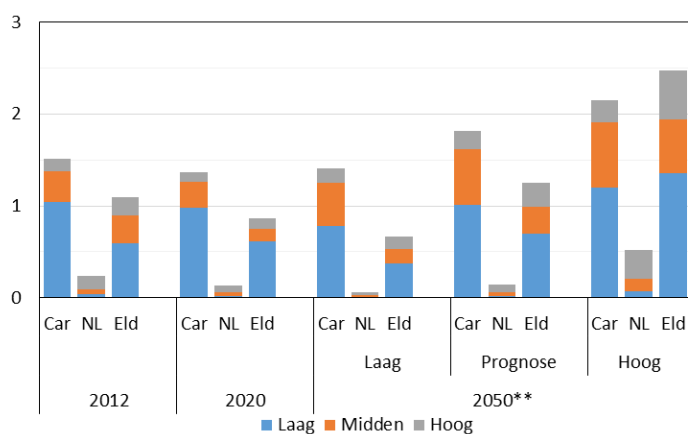
Aantallen (x 1000)

Percentages

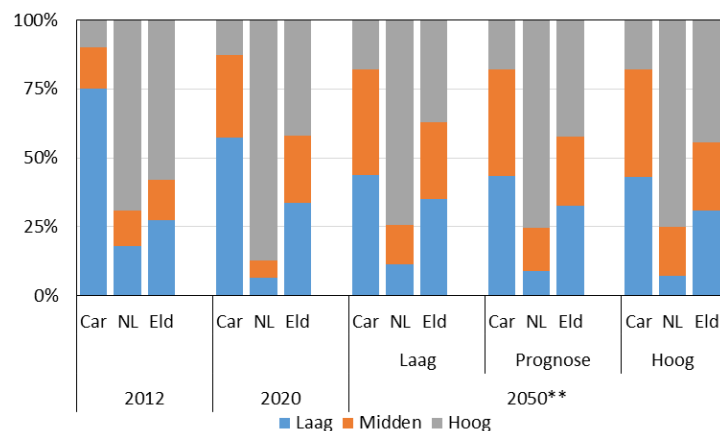
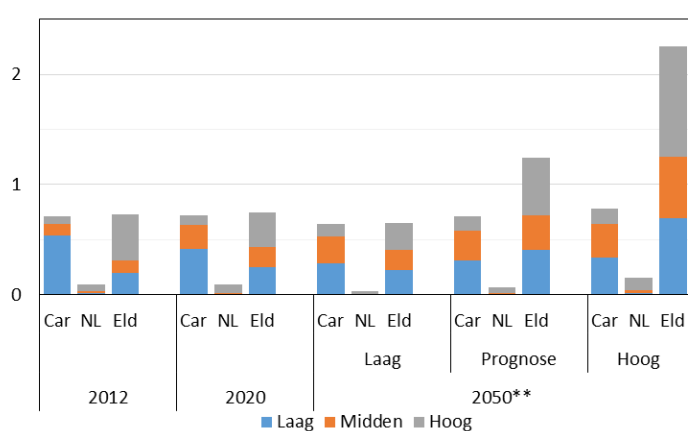
(a) Bonaire

(b) Sint Eustatius

(c) Saba

* Car = Nederlandse Cariben, NL = Europees Nederland, Eld = Elders.

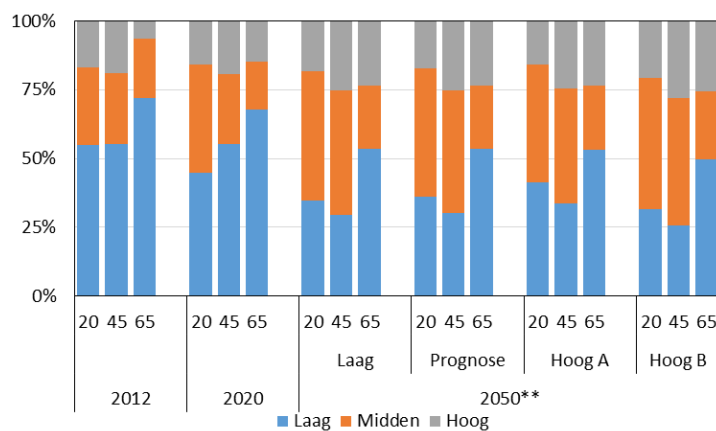
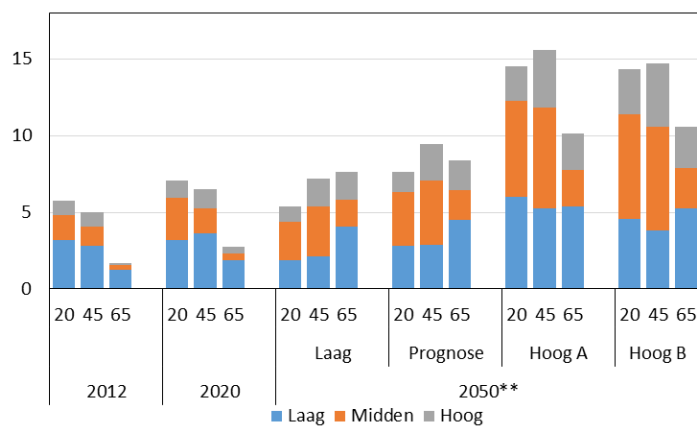
** Laag = variant lage migratie, hoog = variant hoge migratie, A = meer extra immigranten die elders (buiten het Koninkrijk Nederland) zijn geboren en B = meer extra immigranten die in de overige Nederlandse Cariben en Europees Nederland zijn geboren.

Figuur 4.3. Bevolking (van 20 jaar en ouder) naar opleidingsniveau en leeftijdsgroep*

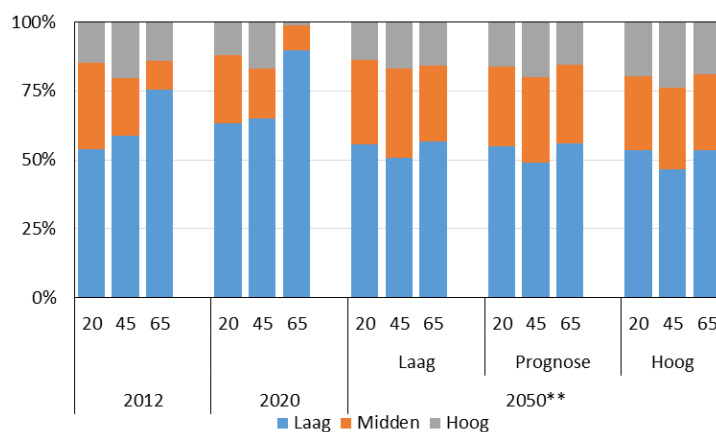
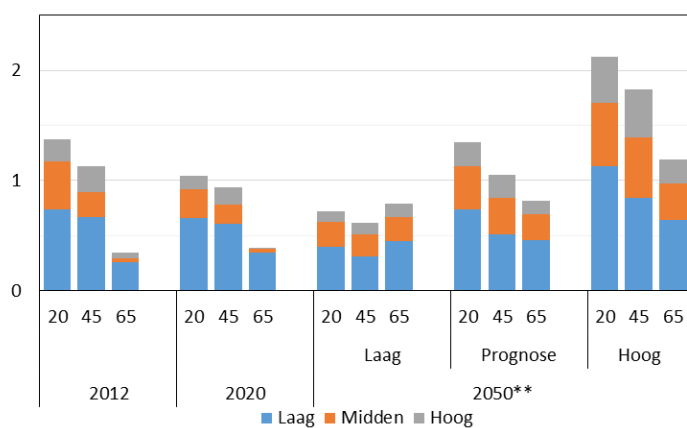
Aantallen (x 1000)

Percentages

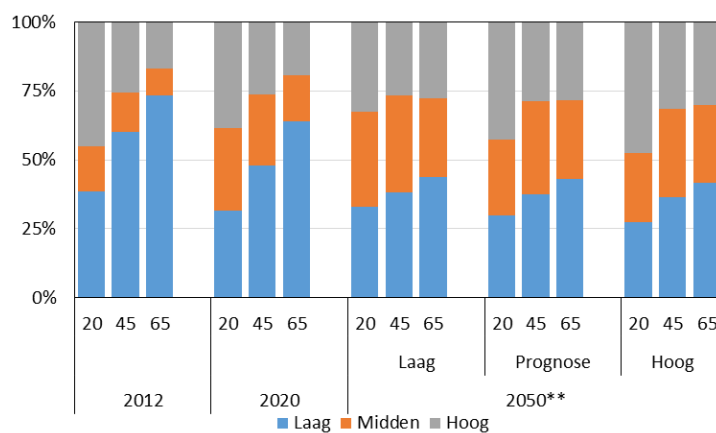
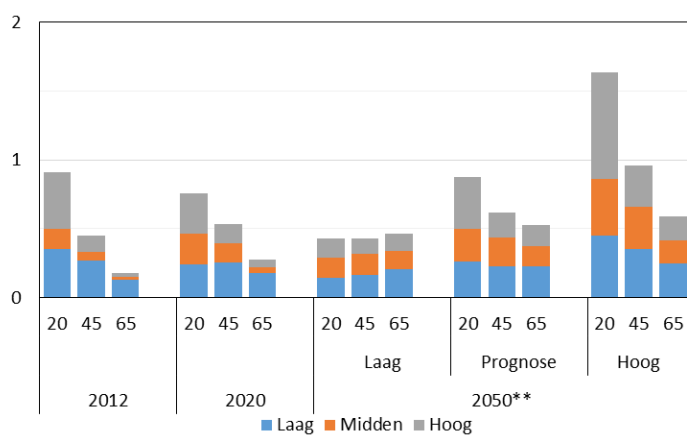
(a) Bonaire

(b) Sint Eustatius

(c) Saba

* 20 = 20 tot 45 jaar, 45 = 45 tot 65 jaar, 65 = 65 jaar en ouder.

** Laag = variant lage migratie, hoog = variant hoge migratie, A = meer extra immigranten die elders (buiten het Koninkrijk Nederland) zijn geboren en B = meer extra immigranten die in de overige Nederlandse Cariben en Europees Nederland zijn geboren.

5. ARBEID

Voor de toekomstige situatie met betrekking tot de arbeidsmarkt is allereerst van belang hoe groot de potentiële beroepsbevolking oftewel de bevolking in de werkzame leeftijden zal zijn⁶. Volgens de reguliere CBS-bevolkingsprognose voor Caribisch Nederland zal de potentiële beroepsbevolking op alle eilanden in 2050 groter zijn dan nu. Dit geldt ook voor de CBS-bevolkingsvarianten met hogere migratie, maar de bevolkingsvarianten met lagere migratie leiden tot een kleinere potentiële beroepsbevolking dan nu (Van Duin en Stoeldraijer, 2023). Het aandeel van de potentiële beroepsbevolking in de totale beroepsbevolking neemt wel in alle varianten af. Hoe groot de daadwerkelijke beroepsbevolking⁷ zal zijn hangt af van de arbeidsparticipatie⁸. Het huidige niveau van de arbeidsparticipatie van de bevolking naar leeftijd, geslacht, geboorteregio en opleidingsniveau is weergegeven in tabel 5.1. De arbeidsparticipatie van mannen is op alle eilanden hoger dan de arbeidsparticipatie van vrouwen. Het verschil is het grootst op Bonaire. De arbeidsparticipatie van lager opgeleiden is over het algemeen lager dan van hoger opgeleiden. Hoewel dat niet geldt voor de niet op de Nederlandse Cariben geboren en op Bonaire. Ook het beeld voor Saba wijkt daarvan af. De arbeidsparticipatie van de elders geboren is er hoger dan bij de bevolking uit de andere geboorteregio's. Niet alleen de arbeidsparticipatie van vrouwen is lager dan van mannen, dit geldt ook voor het aantal uren dat vrouwen gemiddeld werken (tabel 5.2). In tegenstelling tot de situatie in Europees Nederland (NIDI en CBS, 2022, p. 74) is het verschil in dat opzicht tussen vrouwen en mannen in Caribisch Nederland echter veel minder groot.

Voor de verkenning van de bevolking voor Caribisch Nederland in 2050 zijn de leeftijdsprofielen van de arbeidsparticipatie in 2020 naar geslacht, geboorteregio, opleidingsniveau en per eiland gebruikt. De verschillen in niveaus van arbeidsparticipatie tussen de uitkomsten van de bevolkingsvarianten worden dus alleen veroorzaakt door verschillen in de samenstelling van de bevolking naar leeftijd, geslacht, geboorteregio en opleidingsniveau in 2050 ten opzichte van 2020.

De resultaten van de bevolkingsvarianten voor Caribisch Nederland in 2050 met betrekking tot de beroepsbevolking staan per eiland samengevat in tabellen 5.3 en 5.4 en figuur 5.1 en zijn gedetailleerder uitgesplitst naar opleidingsniveau en geboorteregio in figuur 5.2⁹. Bij gelijkblijvende arbeidsdeelname daalt de beroepsbevolking in de lage bevolkingsvarianten met 4 procent op Bonaire en met een derde op Saba en Sint Eustatius ten opzichte van 2020. De beroepsbevolking neemt toe in de andere bevolkingsvarianten. In de reguliere bevolkingsprognose met 29 procent op Bonaire, 20 procent op Sint Eustatius en 13 procent op Saba. In de hoge bevolkingsvarianten verdubbelt de beroepsbevolking op alle eilanden. Het gemiddelde opleidingsniveau van de beroepsbevolking neemt in alle bevolkingsvarianten toe. Die toename is het grootst in de varianten met hoge migratie voor Sint Eustatius en Saba en de hoge variant met extra migratie uit het Koninkrijk voor Bonaire (tabel 5.3). Tabel 5.4 en figuur 5.2 tonen de uitkomsten van de bevolkingsvarianten voor de beroepsbevolking per geboorteregio. Op Bonaire neemt in 2050 het aandeel op de Nederlandse Cariben geboren in de beroepsbevolking in alle bevolkingsvarianten af ten opzichte van 2020 en het meest in de bevolkingsvariant met hogere migratie (hoog A) van buiten het Koninkrijk. Op Sint Eustatius en

⁶ De potentiële beroepsbevolking is hier gedefinieerd als de bevolking in de leeftijdsgroep 20 tot 65 jaar.

⁷ De beroepsbevolking is gedefinieerd volgens de internationale definitie als iedereen die betaald werk heeft ongeacht de arbeidsduur (de werkzame beroepsbevolking) plus iedereen die geen betaald werk heeft, maar recent naar betaald werk heeft gezocht en daarvoor direct beschikbaar is (de werkloze beroepsbevolking).

⁸ De (bruto-)arbeidsparticipatie is gelijk aan de beroepsbevolking gedeeld door de potentiële beroepsbevolking.

⁹ Tenzij anders vermeld hebben alle cijfers in het vervolg van dit hoofdstuk betrekking op de bevolking van 20 jaar en ouder.

Saba geldt dat ook voor de reguliere bevolkingsprognose en de hoge migratievarianten, maar niet voor de lage migratievarianten.

In 2020 was het aandeel van de beroepsbevolking in de totale bevolking 57 procent op Bonaire, 56 procent op Sint Eustatius en 60 procent op Saba. In vrijwel alle bevolkingsvarianten zal het aandeel van de beroepsbevolking in de totale bevolking in 2050 zijn gedaald, het meest in de lage migratievarianten en het minst in de hoge migratievarianten (figuur 5.3, linker kolom). Hoge migratie beperkt dus de daling van het aandeel van de beroepsbevolking, maar zelfs hoge migratie is niet voldoende om de daling te voorkomen. Alleen op Saba is in de hoge migratievariant het aandeel van de beroepsbevolking in de totale bevolking iets hoger dan in 2020. Voor de beroepsbevolking in verhouding tot de ouderen en de jongeren is een zelfde patroon zichtbaar (figuur 5.3, rechter kolom). In 2020 was deze verhouding 162 procent op Bonaire, 150 procent op Sint Eustatius en 178 procent op Saba. In vrijwel alle bevolkingsvarianten zal de beroepsbevolking in verhouding tot de ouderen en de jongeren in 2050 zijn gedaald, het meest in de lage migratievarianten en het minst in de hoge migratievarianten. Bovendien in sterkere mate dan bij het aandeel van de beroepsbevolking in de totale bevolking. Met andere woorden de 'druk' van het aantal ouderen op de beroepsbevolking zal toenemen. Ook hier wijkt de hoge migratievariant voor Saba af en is de beroepsbevolking in verhouding tot de ouderen en de jongeren in 2050 (met een waarde van 200) hoger dan in 2020.

Tabel 5.1. Bruto-arbeidsparticipatie naar geslacht, leeftijd (20 tot 75 jaar), geboorteregio en opleidingsniveau, 2020

(a) Bonaire

Geboorte- regio	Leeftijd	Mannen				Vrouwen			
		Opleidingsniveau				Opleidingsniveau			
		Laag	Midden	Hoog	Totaal	Laag	Midden	Hoog	Totaal
Nederlandse Cariben	20 tot 45	87	95	100	91	78	90	95	88
	45 tot 65	71	90	89	78	67	85	90	75
	65 tot 75	33	34	38	34	14	25	-	15
	Totaal	71	90	82	78	58	86	87	73
Europees Nederland	20 tot 45	91	85	100	92	100	100	100	100
	45 tot 65	100	82	78	84	84	72	82	78
	65 tot 75	-	-	-	-	39	-	19	21
	Totaal	85	71	76	77	84	77	80	80
Elders	20 tot 45	94	94	100	95	85	83	62	78
	45 tot 65	91	80	89	89	74	47	72	66
	65 tot 75	65	55	-	54	28	-	46	29
	Totaal	90	88	87	89	75	63	63	69
Totaal	20 tot 45	90	94	100	92	83	90	85	86
	45 tot 65	79	86	85	82	70	72	83	73
	65 tot 75	38	26	22	33	18	14	25	19
	Totaal	79	87	82	81	65	79	77	73

(b) Sint Eustatius

Geboorte- regio	Leeftijd	Mannen				Vrouwen			
		Opleidingsniveau				Opleidingsniveau			
		Laag	Midden	Hoog	Totaal	Laag	Midden	Hoog	Totaal
Nederlandse Cariben	20 tot 45	79	100	100	83	89	84	100	88
	45 tot 65	83	91	88	84	71	93	100	83
	65 tot 75	15	-	-	13	9	-	-	8
	Totaal	74	88	90	77	68	84	100	77
Europees Nederland	20 tot 45	-	100	100	100	100	100	100	100
	45 tot 65	80	100	62	74	-	50	86	77
	65 tot 75	-	100	-	100	-	-	-	-
	Totaal	80	100	70	81	100	81	92	89
Elders	20 tot 45	92	74	100	91	89	91	82	88
	45 tot 65	95	76	100	91	70	77	90	75
	65 tot 75	57	-	-	52	23	-	-	21
	Totaal	87	69	100	86	67	85	81	73
Totaal	20 tot 45	83	93	100	86	89	87	94	89
	45 tot 65	87	85	76	85	70	84	93	79
	65 tot 75	34	32	-	34	16	-	-	14
	Totaal	78	83	87	80	68	84	91	76

(c) Saba

Geboorte- regio	Leeftijd	Mannen				Vrouwen			
		Opleidingsniveau				Opleidingsniveau			
		Laag	Midden	Hoog	Totaal	Laag	Midden	Hoog	Totaal
Nederlandse Cariben	20 tot 45	100	95	62	91	100	81	100	92
	45 tot 65	95	82	100	92	66	100	82	77
	65 tot 75	33	-	-	25	13	17	50	16
	Totaal	85	85	62	82	65	78	91	73
Europees Nederland	20 tot 45	-	-	100	100	100	100	96	97
	45 tot 65	100	-	100	88	-	-	79	79
	65 tot 75	-	-	-	-	-	-	-	-
	Totaal	100	-	95	90	100	100	82	85
Elders	20 tot 45	100	100	57	80	100	86	66	80
	45 tot 65	100	76	92	92	87	83	84	84
	65 tot 75	44	40	33	41	29	45	42	41
	Totaal	93	87	65	80	89	81	69	78
Totaal	20 tot 45	100	97	64	85	100	84	78	86
	45 tot 65	97	77	95	92	76	88	83	81
	65 tot 75	37	18	14	30	15	30	38	25
	Totaal	88	85	70	82	75	80	75	77

Noot: - = niet voldoende gegevens beschikbaar.

Bron: Arbeidskrachtenonderzoek (AKO) Caribisch Nederland (2020).

Tabel 5.2. Deeltijdfactoren werkzame beroepsbevolking naar geslacht, leeftijd (20 tot 65 jaar), geboorteregio en opleidingsniveau, 2020

(a) Bonaire

Geboorte- regio	Leeftijd	Mannen				Vrouwen			
		Opleidingsniveau				Opleidingsniveau			
		Laag	Midden	Hoog	Totaal	Laag	Midden	Hoog	Totaal
Nederlandse Cariben	20 tot 45	97	97	90	97	95	96	96	96
	45 tot 65	99	93	98	97	92	94	98	94
	Totaal	96	94	95	95	92	95	97	94
Europees Nederland	20 tot 45	91	100	76	89	75	97	94	91
	45 tot 65	90	96	91	92	71	87	92	85
	Totaal	90	98	86	91	76	92	92	88
Elders	20 tot 45	99	97	100	98	95	95	91	94
	45 tot 65	97	94	93	95	91	69	73	84
	Totaal	97	94	95	96	92	87	76	88
Totaal	20 tot 45	97	97	89	96	93	96	94	95
	45 tot 65	97	94	94	96	90	88	91	90
	Totaal	96	94	92	95	91	93	90	92

(b) Sint Eustatius

Geboorte- regio	Leeftijd	Mannen				Vrouwen			
		Opleidingsniveau			Totaal	Opleidingsniveau			Totaal
		Laag	Midden	Hoog		Laag	Midden	Hoog	
Nederlandse Cariben	20 tot 45	97	100	98	98	94	99	99	97
	45 tot 65	95	100	100	96	91	98	92	93
	Totaal	96	100	99	97	93	99	95	95
Europees Nederland	20 tot 45	-	100	50	73	100	92	92	93
	45 tot 65	100	86	100	97	-	100	93	94
	Totaal	100	90	85	90	100	94	92	93
Elders	20 tot 45	96	100	96	97	90	95	98	93
	45 tot 65	96	100	100	97	88	95	93	90
	Totaal	96	100	97	96	89	95	95	92
Totaal	20 tot 45	97	100	89	96	93	97	97	95
	45 tot 65	95	98	100	96	89	97	92	92
	Totaal	96	98	94	96	92	97	94	94

(c) Saba

Geboorte- regio	Leeftijd	Mannen				Vrouwen			
		Opleidingsniveau			Totaal	Opleidingsniveau			Totaal
		Laag	Midden	Hoog		Laag	Midden	Hoog	
Nederlandse Cariben	20 tot 45	93	97	87	94	83	93	90	89
	45 tot 65	90	84	100	89	86	100	100	92
	Totaal	88	93	92	90	82	95	90	88
Europees Nederland	20 tot 45	-	-	84	84	50	100	77	77
	45 tot 65	100	-	76	79	-	-	98	98
	Totaal	100	-	81	82	50	100	86	84
Elders	20 tot 45	95	89	85	90	84	91	91	89
	45 tot 65	97	93	86	92	85	83	86	84
	Totaal	96	91	86	91	84	85	88	86
Totaal	20 tot 45	94	94	85	91	82	92	88	88
	45 tot 65	92	87	86	90	85	89	90	88
	Totaal	91	92	86	90	82	90	88	87

Noot: - = niet voldoende gegevens beschikbaar.

Bron: Arbeidskrachtenonderzoek (AKO) Caribisch Nederland (2020).

Tabel 5.3. Beroepsbevolking (van 20 jaar en ouder) naar opleidingsniveau

		Oplei- dings- niveau	2012	2020	2050*			
					Laag	Prognose	Hoog	
							A	B
Bonaire	Aantallen	Laag	4 890	5 830	3 680	5 100	10 110	7 450
		Midden	2 540	3 900	5 090	6 850	11 140	12 060
		Hoog	1 720	2 140	2 600	3 370	5 380	6 560
		Totaal	9 150	11 880	11 370	15 320	26 640	26 070
	%	Laag	53	49	32	33	38	29
		Midden	28	33	45	45	42	46
		Hoog	19	18	23	22	20	25
		Totaal	100	100	100	100	100	100
	Aantallen	Laag	1 220	1 110	630	1 090		1 720
		Midden	560	380	360	610		970
		Hoog	360	260	180	380		750
		Totaal	2 140	1 740	1 170	2 080		3 430
	%	Laag	57	63	54	52		50
		Midden	26	22	31	29		28
		Hoog	17	15	15	18		22
		Totaal	100	100	100	100		100
Saba	Aantallen	Laag	550	490	300	470		750
		Midden	200	330	270	400		650
		Hoog	280	340	220	430		870
		Totaal	1 030	1 150	780	1 300		2 270
	%	Laag	54	42	38	36		33
		Midden	19	28	35	31		29
		Hoog	27	29	28	33		38
		Totaal	100	100	100	100		100
Caribisch Nederland	Aantallen	Laag	6 660	7 430	4 610	6 650	12 580	9 910
		Midden	3 300	4 610	5 730	7 870	12 760	13 670
		Hoog	2 370	2 730	2 990	4 180	7 000	8 180
		Totaal	12 320	14 770	13 330	18 700	32 340	31 760
	%	Laag	54	50	35	36	39	31
		Midden	27	31	43	42	39	43
		Hoog	19	19	22	22	22	26
		Totaal	100	100	100	100	100	100

* Laag = variant lage migratie, hoog = variant hoge migratie, A = meer extra immigranten die elders (buiten het Koninkrijk Nederland) zijn geboren en B = meer extra immigranten die in de overige Nederlandse Cariben en Europees Nederland zijn geboren.

Tabel 5.4. Beroepsbevolking (van 20 jaar en ouder) naar geboorteregio*

		Geboorte- regio	2012	2020	2050**				
					Laag	Prognose	Hoog		
							A	B	
Bonaire	Aantallen	Cariben	5 380	6 570	5 660	7 300	7 570	12 800	
		Nederland	1 100	1 530	1 950	2 300	2 300	7 550	
		Elders	2 680	3 780	3 750	5 720	16 770	5 720	
		Totaal	9 150	11 880	11 370	15 320	26 640	26 070	
	%	Cariben	59	55	50	48	28	49	
		Nederland	12	13	17	15	9	29	
		Elders	29	32	33	37	63	22	
		Totaal	100	100	100	100	100	100	
	Sint Eustatius	Aantallen	Cariben	1 180	990	810	1 120		1 360
			Nederland	190	110	30	110		390
			Elders	770	640	330	850		1 670
			Totaal	2 140	1 740	1 170	2 080		3 430
%		Cariben	55	57	69	54		40	
		Nederland	9	6	3	6		11	
		Elders	36	37	28	41		49	
		Totaal	100	100	100	100		100	
Saba	Aantallen	Cariben	530	500	430	480		530	
		Nederland	70	80	20	40		100	
		Elders	430	580	340	780		1 630	
		Totaal	1 030	1 150	780	1 300		2 270	
	%	Cariben	51	43	55	37		24	
		Nederland	7	7	2	3		4	
		Elders	41	50	43	60		72	
		Totaal	100	100	100	100		100	
Caribisch Nederland	Aantallen	Cariben	7 080	8 050	6 900	8 900	9 460	14 700	
		Nederland	1 360	1 720	2 000	2 450	2 800	8 050	
		Elders	3 880	5 000	4 420	7 350	20 080	9 020	
		Totaal	12 320	14 770	13 330	18 700	32 340	31 760	
	%	Cariben	57	55	52	48	29	46	
		Nederland	11	12	15	13	9	25	
		Elders	31	34	33	39	62	28	
		Totaal	100	100	100	100	100	100	

* Cariben = Nederlandse Cariben, Nederland = Europees Nederland.

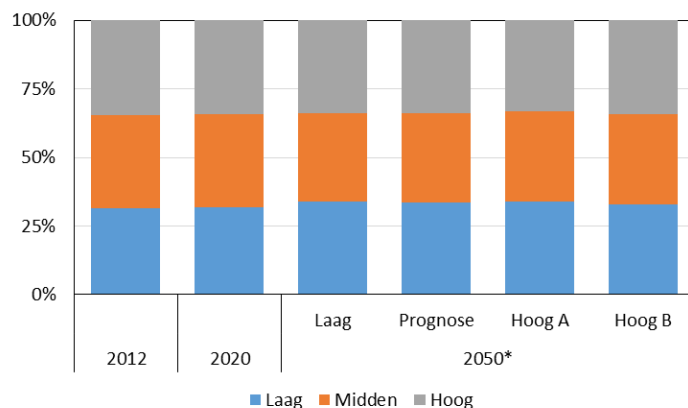
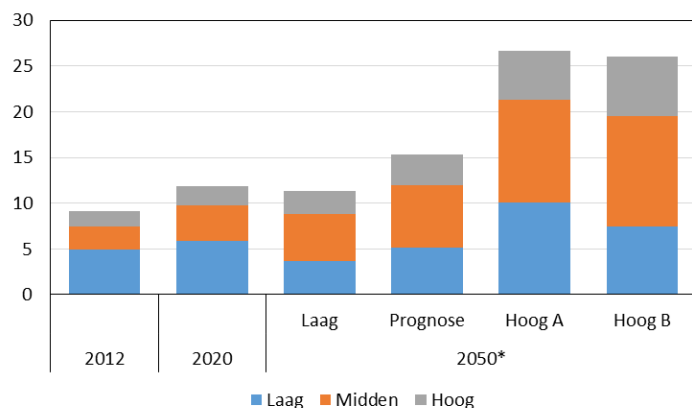
** Laag = variant lage migratie, hoog = variant hoge migratie, A = meer extra immigranten die elders (buiten het Koninkrijk Nederland) zijn geboren en B = meer extra immigranten die in de overige Nederlandse Cariben en Europees Nederland zijn geboren.

Figuur 5.1. Beroepsbevolking (van 20 jaar en ouder) en bruto-arbeidsparticipatie (20 tot 65 jaar) naar opleidingsniveau

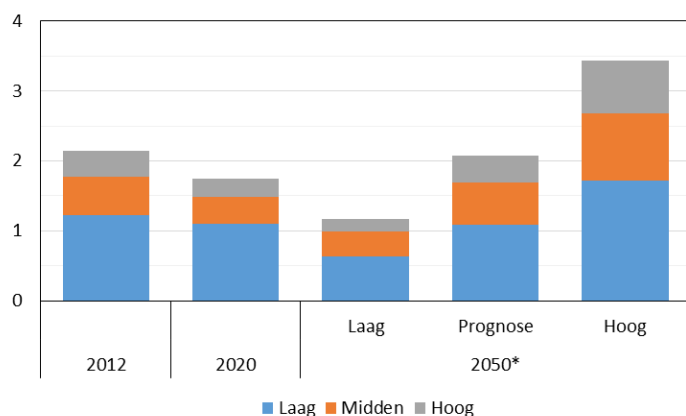
Aantallen (x 1000)

Participatie (%)

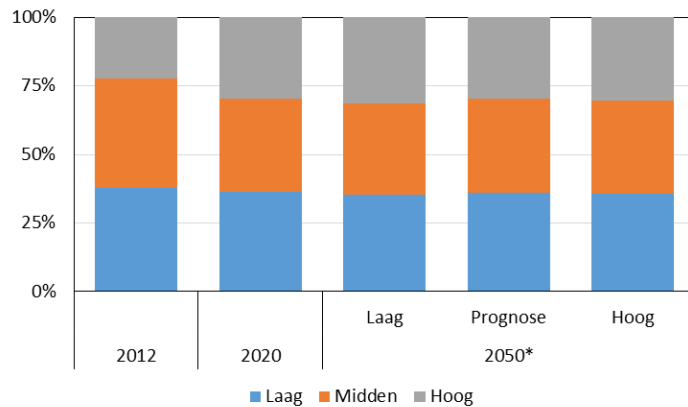
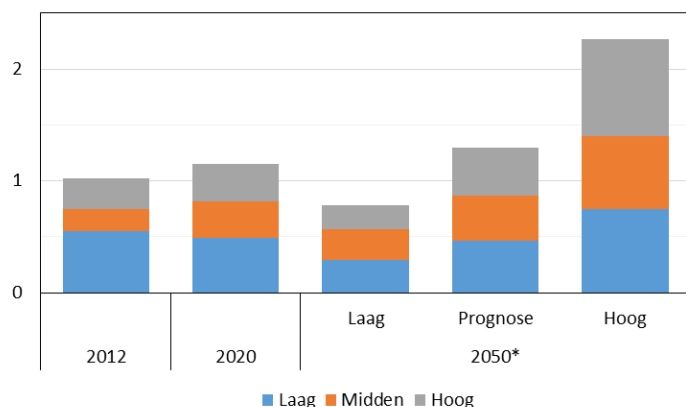
(a) Bonaire

(b) Sint Eustatius

(c) Saba

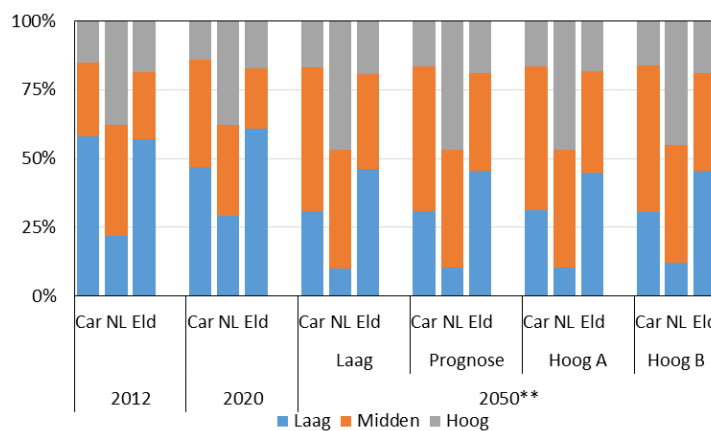
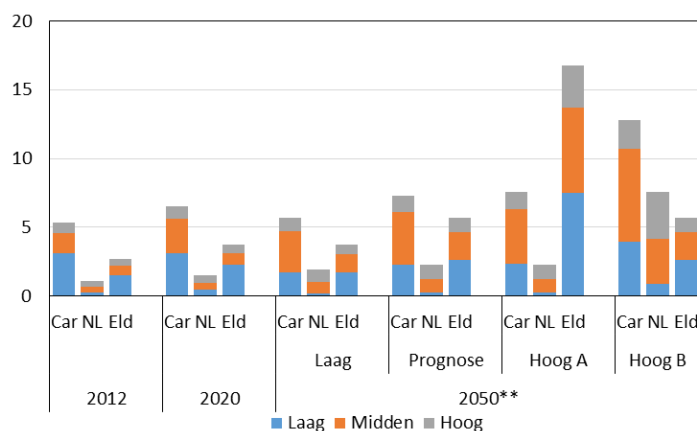
* Laag = variant lage migratie, hoog = variant hoge migratie, A = meer extra immigranten die elders (buiten het Koninkrijk Nederland) zijn geboren en B = meer extra immigranten die in de overige Nederlandse Cariben en Europees Nederland zijn geboren.

Figuur 5.2. Beroepsbevolking (van 20 jaar en ouder) naar opleidingsniveau en geboorteregio*

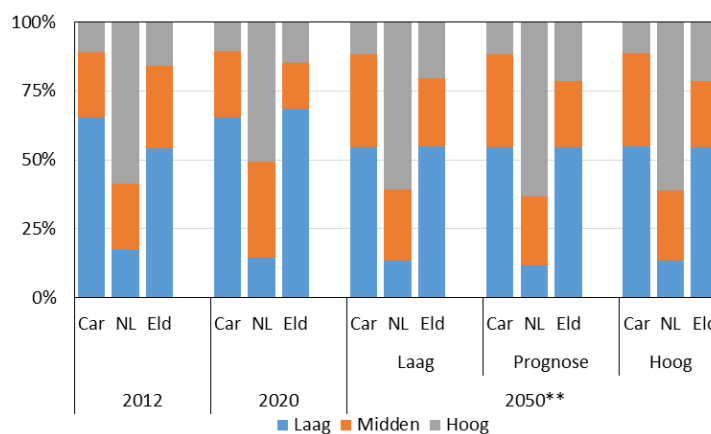
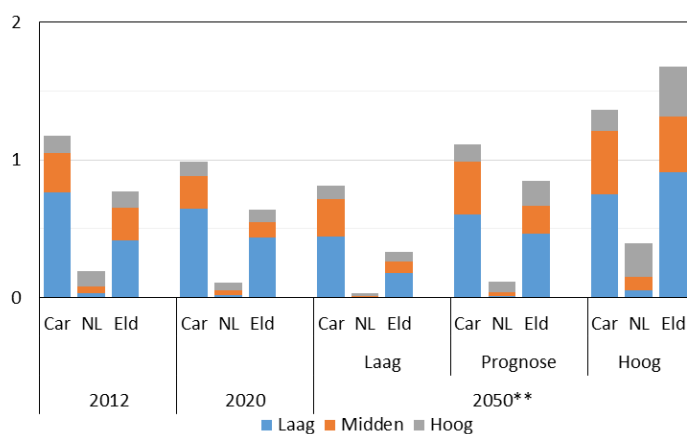
Aantallen (x 1000)

Percentages

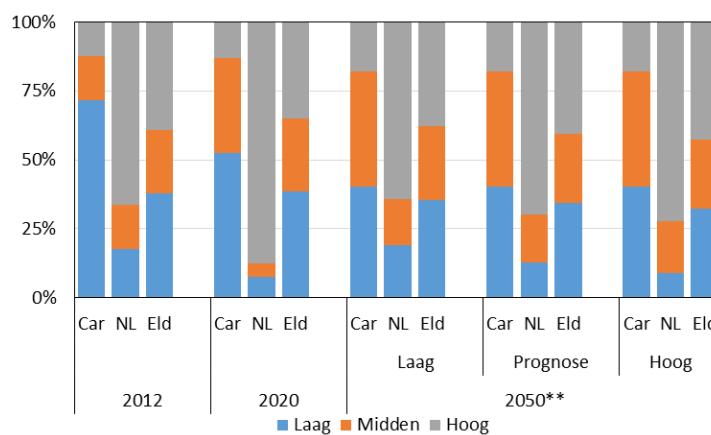
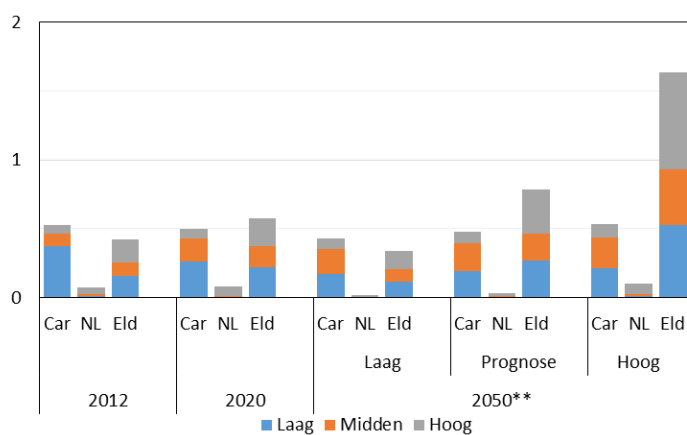
(a) Bonaire

(b) Sint Eustatius

(c) Saba

* Car = Nederlandse Cariben, NL = Europees Nederland, Eld = Elders.

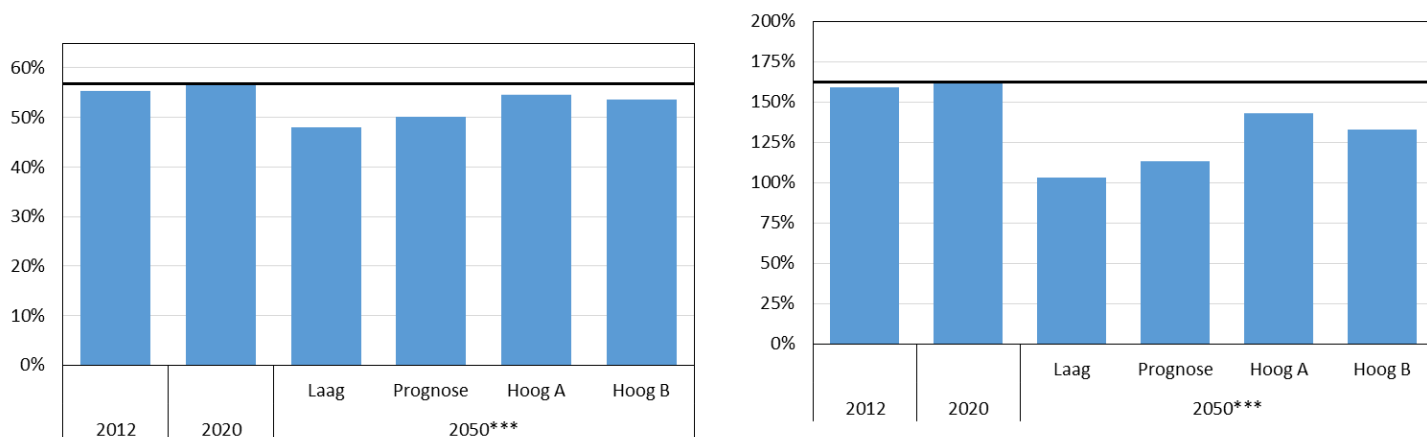
** Laag = variant lage migratie, hoog = variant hoge migratie, A = meer extra immigranten die elders (buiten het Koninkrijk Nederland) zijn geboren en B = meer extra immigranten die in de overige Nederlandse Cariben en Europees Nederland zijn geboren.

Figuur 5.3. Beroepsbevolking (van 20 jaar en ouder) als percentage van de totale bevolking en in verhouding tot de bevolking jonger dan 20 en 65 jaar en ouder

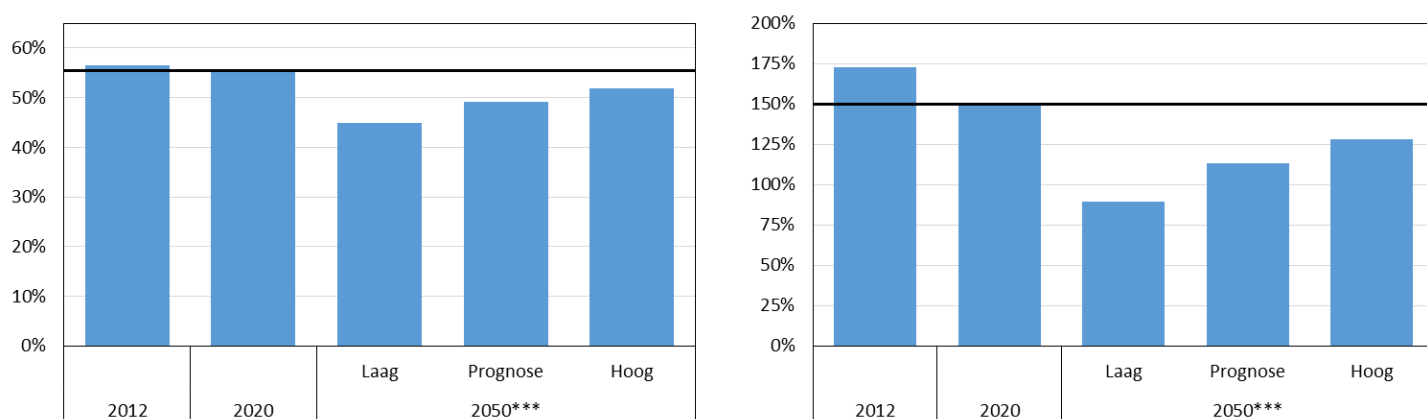
Beroepsbevolking/totale bevolking (%)*

Beroepsbevolking/bevolking 0-19 & 65+ (%)**

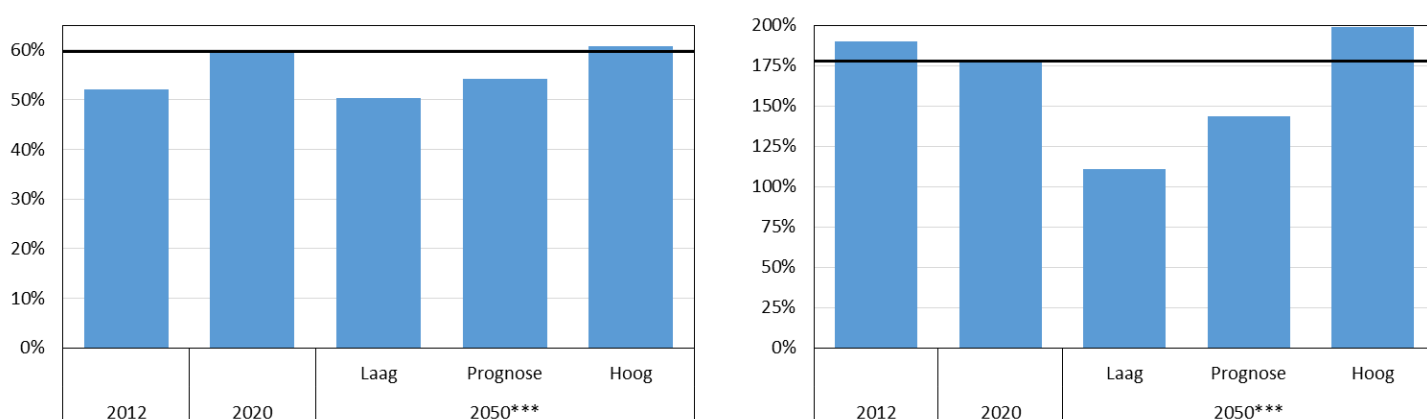
(a) Bonaire

(b) Sint Eustatius

(c) Saba

* Beroepsbevolking gedeeld door de totale bevolking (alle leeftijden).

** Beroepsbevolking gedeeld door de bevolking van 0 tot 20 jaar plus de bevolking van 65 jaar en ouder.

*** Laag = variant lage migratie, hoog = variant hoge migratie, A = meer extra immigranten die elders (buiten het Koninkrijk Nederland) zijn geboren en B = meer extra immigranten die in de overige Nederlandse Cariben en Europees Nederland zijn geboren.

6. GEZONDHEID

Naarmate mensen ouder worden neemt hun gezondheid af. Vergrijzing van de bevolking zal leiden tot groei van het aantal mensen met een minder goede gezondheid waardoor de zorgvraag zal toenemen. Gezondheid verschilt echter naar opleidingsniveau. De gezondheid van lager opgeleiden is over het algemeen minder goed dan van hoger opgeleiden. De huidige situatie met betrekking tot de gezondheid in Caribisch Nederland is weergegeven in tabel 6.1. De tabel laat de percentages van de bevolking zien die de eigen gezondheid niet als goed of zeer goed ervaren uitgesplitst naar leeftijd, geslacht, geboorteregio en opleidingsniveau. Gezondheid verschilt vooral naar opleidingsniveau. Hoe hoger het opleidingsniveau hoe beter de gezondheid. Daarnaast zijn er ook verschillen naar geslacht, waarbij opvalt dat laagopgeleide vrouwen gemiddeld ongezonder zijn dan laagopgeleide mannen, maar hoogopgeleide vrouwen juist gezonder dan hoogopgeleide mannen.

Voor de toekomstige situatie met betrekking tot de gezondheid kijken we naar hoe de bevolking van Caribisch Nederland er in 2050 uitziet als de gezondheidssituatie naar geslacht, leeftijd en opleidingsniveau constant blijft op het huidige niveau van ervaren gezondheid¹⁰. Gezondheid is hierbij gedefinieerd, op basis van de ervaren gezondheid oorspronkelijk geclassificeerd in vijf categorieën (zeer goed, goed, gaat wel, slecht, zeer slecht), in twee categorieën: gezond (ervaren gezondheid is goed of zeer goed) en niet-gezond (overige categorieën).

De resultaten van de bevolkingsvarianten met betrekking tot de ervaren gezondheid in Caribisch Nederland in 2050 staan per eiland samengevat in de tabellen 6.2 en 6.3 en de figuren 6.1 en 6.2. Door de vergrijzing neemt het aantal niet-gezonde personen in op Bonaire en Sint Eustatius in alle bevolkingsvarianten fors toe. Voor Saba geldt dit ook voor de hoge migratievariant, maar is de groei minder sterk in de reguliere prognosevariant en daalt het aantal niet-gezonde personen in de lage migratievariant. Door het gemiddeld hogere opleidingsniveau in 2050 is de stijging van het aandeel niet-gezonde personen over het algemeen echter veel minder sterk dan als het opleidingsniveau van de bevolking in 2050 identiek aan dat van 2020 zou zijn geweest. Op Saba is er zelfs sprake van een daling van het aandeel niet-gezonde personen in de reguliere prognosevariant en de hoge migratievariant. In de lage migratievarianten is er op alle eilanden juist een sterke toename van het aandeel niet-gezonde personen. Het effect van de vergrijzing wordt dus gecompenseerd door het effect van de stijging van het opleidingsniveau. De gezondheidsverschillen tussen de bevolking uit de verschillende geboorteregio's zijn lastig te duiden. Hier spelen niet eenduidige verschillen tussen de groepen in de bevolkingssamenstelling zowel naar leeftijdsverdeling als naar opleidingsniveau een rol. In dit kader geldt voor alle bevolkingsvarianten dat het aandeel niet-gezonde personen het laagst is onder de in Europees Nederland geboren.

De volgens de diverse bevolkingsvarianten te verwachten groei van het aantal niet-gezonde personen in 2050 in Caribisch Nederland kan worden gezien als een indicator van de groei van de zorgvraag in de toekomst. Dit betreft zowel diverse vormen van professionele zorg zoals zorg door huisartsen, specialisten en wijkverpleging, thuiszorg en zorg door ziekenhuizen en verpleeghuizen, als ook mantelzorg. Andere puur demografische indicatoren voor de zorgvraag zijn bijvoorbeeld de mantelzorgratio en de zorgvraagratio (zie Van Duin en Stoeldraijer, 2023). De mantelzorgratio geeft inzicht in de verhouding tussen de generatie die veelal mantelzorg levert (het aantal 50- tot 75-jarigen) en de oudste generatie (het aantal 85-plussers) waar de vraag naar mantelzorg het grootst

¹⁰ Vanwege de relatief kleine responsaantallen voor met name Sint Eustatius en Saba zijn de onzekerheidsmarges te groot om betrouwbare leeftijdsspecifieke gezondheidsprofielen per geboorteregio en per eiland te schatten. De gezondheidsprofielen naar leeftijd, geslacht en opleidingsniveau zijn daarom voor Caribisch Nederland totaal geschat.

zal zijn. De zorgvraagratio geeft inzicht in de verhouding tussen de oudste generatie en de potentiële beroepsbevolking (het aantal 20 tot 65-jarigen). Beide indicatoren wijzen in dezelfde richting (tabel 6.4). De mantelzorgratio, die kan worden geïnterpreteerd als het aantal potentiële mantelzorgers per potentiële mantelzorgvrager, daalt in alle bevolkingsvarianten en daalt meer naarmate er minder migratie is. De zorgvraagratio neemt juist toe naarmate er minder migratie is: het aantal potentiële mantelzorgontvangers neemt toe ten opzichte van de bevolking in de werkzame leeftijden.

Aanvullend kunnen we de groei van het aantal niet-gezonde personen (uit tabel 6.2) ook vergelijken met de groei van de beroepsbevolking (uit tabel 5.3 in het vorige hoofdstuk). Als het aantal niet-gezonde personen sterker toeneemt dan de beroepsbevolking is dat een indicatie voor een mogelijk dreigende krapte aan arbeid in de zorgsector. Deze laatste indicator in tabel 6.4 wijst daar inderdaad op: voor vrijwel alle bevolkingsvarianten is de groei van het aantal niet-gezond personen groter dan de groei van de beroepsbevolking en het verschil is groter naarmate er minder migratie is. Een groter aandeel van de beroepsbevolking zal dan in de zorg werkzaam moeten zijn om aan de toenemende zorgvraag te kunnen voldoen. Alleen in de hoge migratievariant voor Saba is de groei van het aantal niet-gezonde personen lager dan de groei van de beroepsbevolking.

Tabel 6.1. Percentage van de bevolking (van 20 jaar en ouder) waarvan de ervaren gezondheid niet (zeer) goed is naar geslacht, leeftijd, geboorteregio en opleidingsniveau, 2020

(a) Bonaire

Geboorte-regio	Leeftijd	Mannen				Vrouwen			
		Opleidingsniveau				Opleidingsniveau			
		Laag	Midden	Hoog	Totaal	Laag	Midden	Hoog	Totaal
Nederlandse Cariben	20 tot 45	13	4	-	8	28	8	-	13
	45 tot 65	31	17	7	25	37	21	8	29
	65 +	35	34	18	33	60	39	24	55
	Totaal	25	12	8	19	43	14	6	28
Europees Nederland	20 tot 45	-	-	-	-	-	-	-	-
	45 tot 65	24	8	20	17	16	-	16	8
	65 +	81	-	18	30	45	-	-	14
	Totaal	21	4	15	13	15	-	5	6
Elders	20 tot 45	4	6	14	6	15	-	6	8
	45 tot 65	16	11	-	12	34	21	-	25
	65 +	47	67	-	40	39	81	-	36
	Totaal	13	11	4	12	27	15	4	19
Totaal	20 tot 45	8	4	5	7	20	6	2	10
	45 tot 65	25	14	9	20	35	17	8	25
	65 +	40	31	13	34	56	44	8	48
	Totaal	21	11	9	16	36	12	5	22

(b) Sint Eustatius

Geboorte- regio	Leeftijd	Mannen				Vrouwen			
		Opleidingsniveau			Totaal	Opleidingsniveau			Totaal
		Laag	Midden	Hoog		Laag	Midden	Hoog	
Nederlandse Cariben	20 tot 45	7	-	-	6	5	16	11	10
	45 tot 65	23	9	-	20	35	14	26	27
	65 +	46	33	-	44	64	100	-	68
	Totaal	20	7	-	17	29	20	19	25
Europees Nederland	20 tot 45	-	-	-	-	-	-	43	19
	45 tot 65	-	-	-	-	-	-	41	30
	65 +	-	-	-	-	100	-	-	100
	Totaal	-	-	-	-	50	-	42	29
Elders	20 tot 45	5	-	-	3	7	-	18	7
	45 tot 65	4	-	-	3	16	-	-	10
	65 +	57	-	-	53	53	-	-	51
	Totaal	15	-	-	12	23	-	7	17
Totaal	20 tot 45	7	-	-	5	6	11	19	10
	45 tot 65	16	4	-	12	25	8	19	20
	65 +	50	17	-	46	60	100	-	60
	Totaal	18	4	-	14	27	13	19	22

(c) Saba

Geboorte- regio	Leeftijd	Mannen				Vrouwen			
		Opleidingsniveau			Totaal	Opleidingsniveau			Totaal
		Laag	Midden	Hoog		Laag	Midden	Hoog	
Nederlandse Cariben	20 tot 45	13	19	-	13	19	14	7	15
	45 tot 65	33	45	20	35	43	13	27	33
	65 +	64	79	50	65	58	29	50	53
	Totaal	39	34	15	35	41	16	16	30
Europees Nederland	20 tot 45	-	-	-	-	-	-	-	-
	45 tot 65	-	100	-	12	-	-	-	-
	65 +	-	-	-	-	-	-	-	-
	Totaal	-	100	-	5	-	-	-	-
Elders	20 tot 45	6	8	3	5	-	6	4	4
	45 tot 65	11	8	14	11	31	23	-	18
	65 +	43	-	40	37	89	62	-	36
	Totaal	14	7	8	10	21	20	2	13
Totaal	20 tot 45	9	15	2	8	10	11	4	8
	45 tot 65	26	32	12	24	37	20	4	22
	65 +	59	58	41	56	62	44	7	46
	Totaal	29	25	8	22	33	18	4	19

Noot: - = niet voldoende gegevens beschikbaar.

Bron: Arbeidskrachtenonderzoek (AKO) Caribisch Nederland (2020).

Tabel 6.2. Bevolking (van 20 jaar en ouder) en percentage van de bevolking waarvan de ervaren gezondheid niet (zeer) goed is naar opleidingsniveau

		Oplei- dings- niveau	2012	2020	2050*				
					Laag	Prognose	Hoog		
							A	B	
Bonaire	Aantallen	Laag	2 380	2 380	3 290	3 730	4 990	4 470	
		Midden	660	570	1 340	1 590	2 190	2 350	
		Hoog	210	180	580	650	820	920	
		Totaal	3 250	3 130	5 210	5 970	8 010	7 740	
	%	Laag	33	28	41	37	30	33	
		Midden	20	12	18	16	14	15	
		Hoog	10	7	13	12	10	9	
		Totaal	26	19	26	23	20	20	
	Sint Eustatius	Aantallen	Laag	580	350	400	470		670
			Midden	140	50	140	170		240
			Hoog	60	30	40	50		80
			Totaal	780	430	580	680		990
%		Laag	35	22	34	27		25	
		Midden	20	10	22	18		17	
		Hoog	13	12	12	8		8	
		Totaal	27	18	27	21		19	
Saba		Aantallen	Laag	270	210	180	220		270
			Midden	30	90	90	110		140
			Hoog	30	30	40	50		70
			Totaal	320	320	320	380		470
	%	Laag	35	31	36	30		25	
		Midden	12	21	21	18		16	
		Hoog	4	6	11	7		6	
		Totaal	21	21	24	19		15	
	Caribisch Nederland	Aantallen	Laag	3 230	2 940	3 870	4 420	5 920	5 400
			Midden	830	700	1 570	1 870	2 580	2 740
			Hoog	290	250	660	750	980	1 070
			Totaal	4 350	3 890	6 110	7 030	9 480	9 210
%		Laag	34	27	40	35	29	33	
		Midden	20	12	18	17	15	15	
		Hoog	10	7	12	11	9	9	
		Totaal	26	19	26	23	19	20	

* Laag = variant lage migratie, hoog = variant hoge migratie, A = meer extra immigranten die elders (buiten het Koninkrijk Nederland) zijn geboren en B = meer extra immigranten die in de overige Nederlandse Cariben en Europees Nederland zijn geboren.

Tabel 6.3. Bevolking (van 20 jaar en ouder) en percentage van de bevolking waarvan de ervaren gezondheid niet (zeer) goed is naar geboorteregio*

		Geboorte- regio	2012	2020	2050**				
					Laag	Prognose	Hoog		
							A	B	
Bonaire	Aantallen	Cariben	2 440	2 220	2 580	2 900	2 930	3 940	
		Nederland	140	190	630	680	680	1 410	
		Elders	670	720	2 000	2 390	4 400	2 390	
		Totaal	3 250	3 130	5 210	5 970	8 010	7 740	
	%	Cariben	31	23	26	24	24	21	
		Nederland	11	10	19	18	18	13	
		Elders	20	15	28	25	18	25	
		Totaal	26	19	26	23	20	20	
	Sint Eustatius	Aantallen	Cariben	510	290	370	420		470
			Nederland	40	20	10	10		50
			Elders	230	130	200	240		480
			Totaal	780	430	580	680		990
%		Cariben	34	21	26	23		22	
		Nederland	16	13	18	9		9	
		Elders	21	15	30	19		19	
		Totaal	27	18	27	21		19	
Saba	Aantallen	Cariben	240	230	140	150		160	
		Nederland	10	0	10	10		20	
		Elders	80	90	170	220		300	
		Totaal	320	320	320	380		470	
	%	Cariben	33	32	22	21		20	
		Nederland	9	2	15	13		10	
		Elders	10	12	26	18		13	
		Totaal	21	21	24	19		15	
Caribisch Nederland	Aantallen	Cariben	3 190	2 750	3 090	3 480	3 560	4 570	
		Nederland	190	210	650	700	740	1 480	
		Elders	970	930	2 370	2 850	5 170	3 170	
		Totaal	4 350	3 890	6 110	7 030	9 480	9 210	
	%	Cariben	32	24	26	24	23	21	
		Nederland	12	9	19	17	17	13	
		Elders	19	14	28	23	18	25	
		Totaal	26	19	26	23	19	20	

* Cariben = Nederlandse Cariben, Nederland = Europees Nederland.

** Laag = variant lage migratie, hoog = variant hoge migratie, A = meer extra immigranten die elders (buiten het Koninkrijk Nederland) zijn geboren en B = meer extra immigranten die in de overige Nederlandse Cariben en Europees Nederland zijn geboren.

Tabel 6.4. Mantelzorgratio, zorgvraagratio en ratio tussen groei niet-gezonde bevolking en groei beroepsbevolking (in procenten)*

	2023**	2050			
		Variant lage migratie	Bevolkings- prognose	Variant hoge migratie***	
				A	B
Mantelzorgratio					
Bonaire	32	6	8	11	10
Sint Eustatius	30	5	8	11	
Saba	24	8	10	13	
Zorgvraagratio					
Bonaire	4	22	17	10	11
Sint Eustatius	4	23	12	9	
Saba	4	18	11	7	
Groei niet-gezonde bevolking / groei beroepsbevolking					
Bonaire	100	174	148	114	113
Sint Eustatius	100	200	132	117	
Saba	100	144	104	74	

* Mantelzorgratio = 100 x bevolking 50 tot 75 jaar / bevolking 85 jaar of ouder; zorgvraagratio = 100 x bevolking 85 jaar of ouder / bevolking 20 tot 65 jaar; ratio tussen groei niet-gezonde bevolking en groei beroepsbevolking = 100 x (niet-gezonde bevolking 2050 / niet-gezonde bevolking 2020) / (beroepsbevolking 2050 / beroepsbevolking 2020).

** Voor de en ratio tussen groei niet-gezonde bevolking en groei beroepsbevolking is 2020 het basisjaar.

*** A = meer extra immigranten die elders (buiten het Koninkrijk Nederland) zijn geboren en B = meer extra immigranten die in de overige Nederlandse Cariben en Europees Nederland zijn geboren.

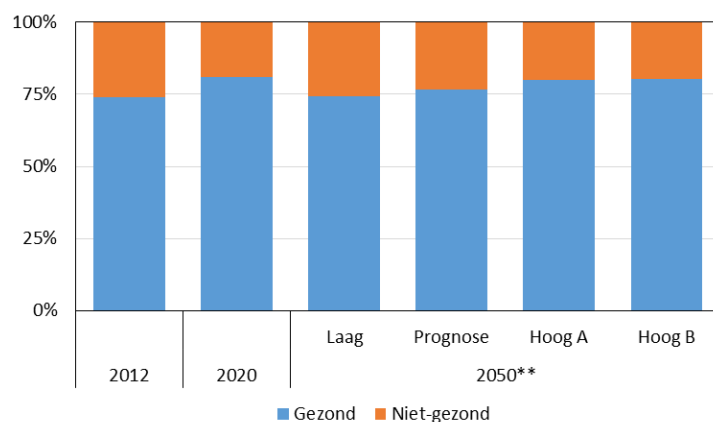
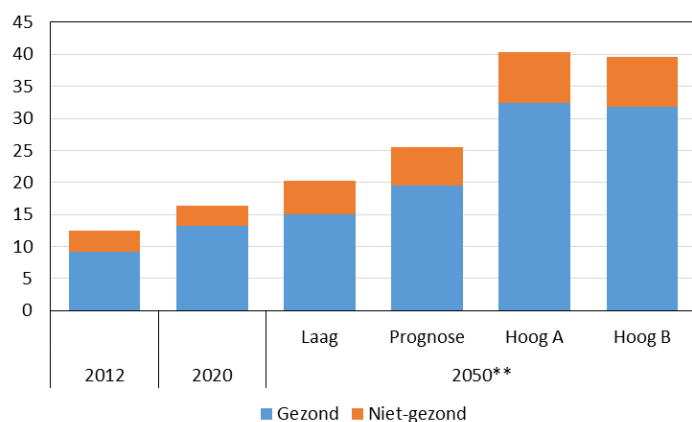
Bron: Mantelzorg- en zorgvraagratio uit Van Duin en Stoeldraijer (2023).

Figuur 6.1. Bevolking (van 20 jaar en ouder) naar gezondheidsniveau*

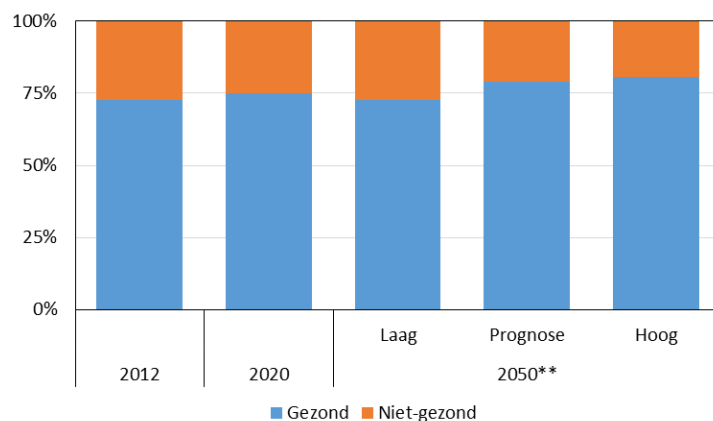
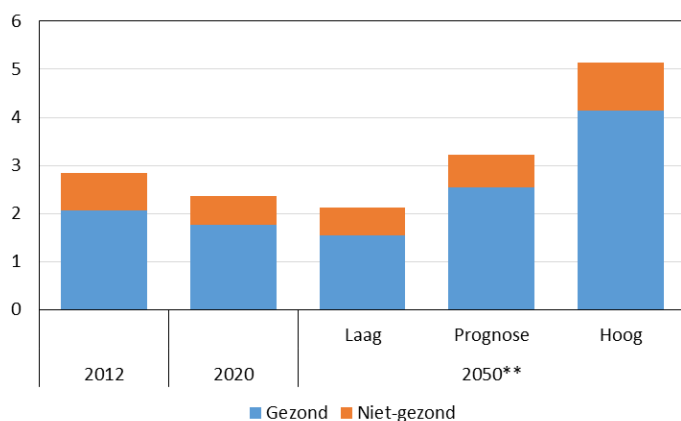
Aantallen (x 1000)

Percentages

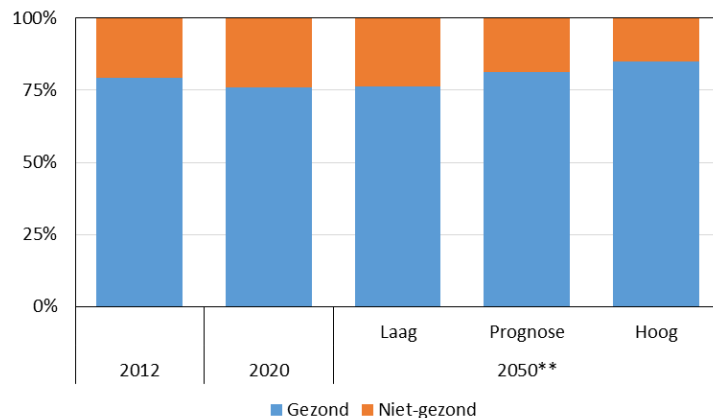
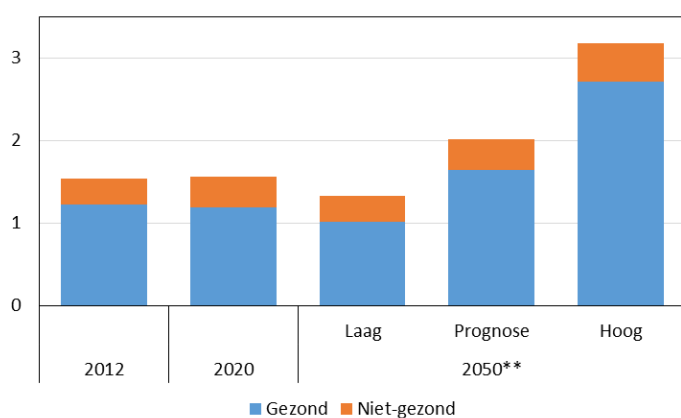
(a) Bonaire

(b) Sint Eustatius

(c) Saba

* Gezond = ervaren gezondheid is (zeer) goed, niet gezond = ervaren gezondheid is niet (zeer) goed.

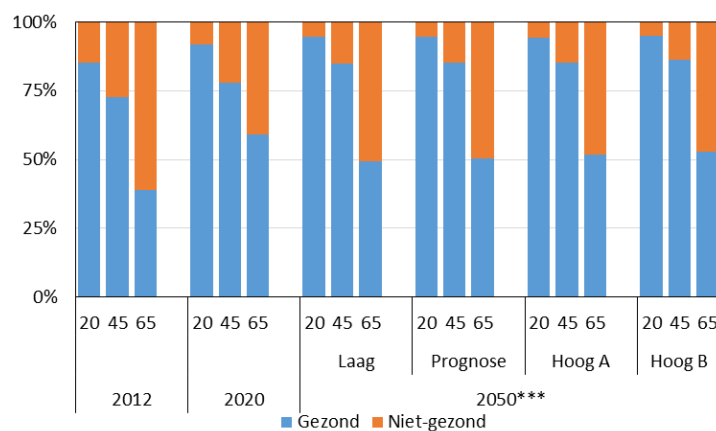
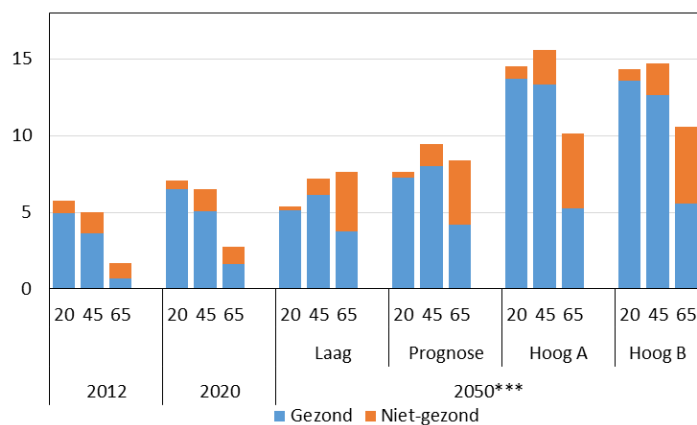
** Laag = variant lage migratie, hoog = variant hoge migratie, A = meer extra immigranten die elders (buiten het Koninkrijk Nederland) zijn geboren en B = meer extra immigranten die in de overige Nederlandse Cariben en Europees Nederland zijn geboren.

Figuur 6.2. Bevolking (van 20 jaar en ouder) naar gezondheidsniveau* en leeftijdsgroep**

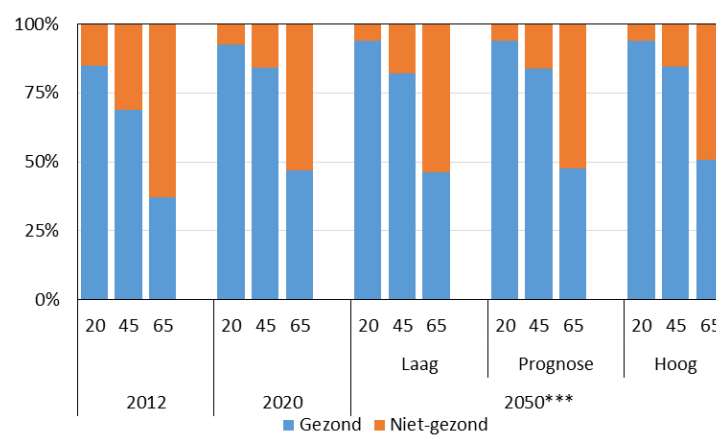
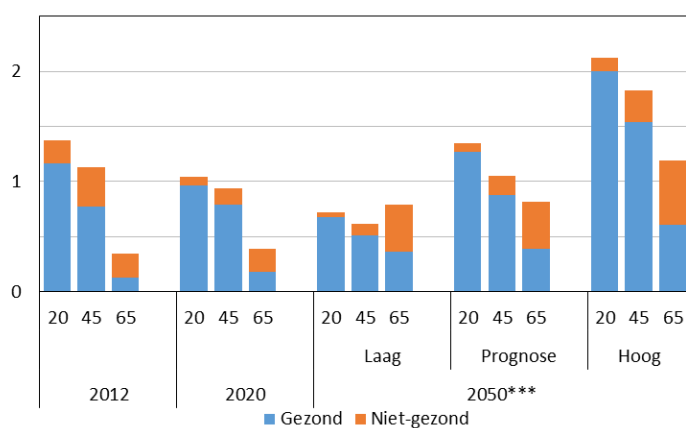
Aantallen (x 1000)

Percentages

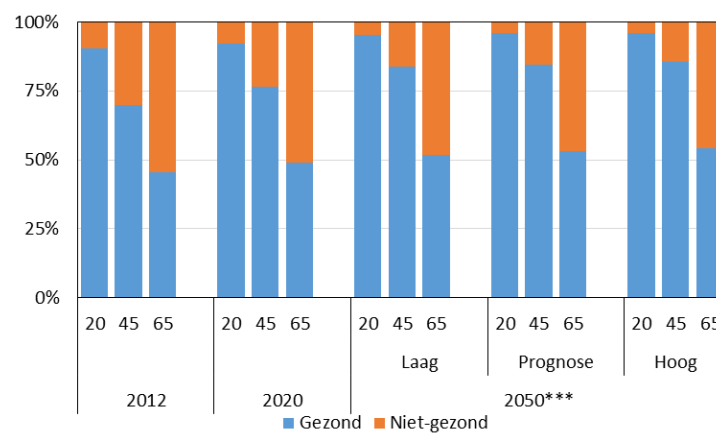
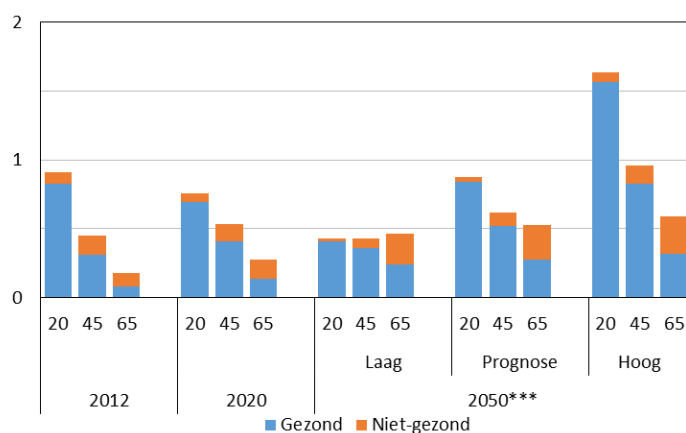
(a) Bonaire

(b) Sint Eustatius

(c) Saba

* Gezond = ervaren gezondheid is (zeer) goed, niet gezond = ervaren gezondheid is niet (zeer) goed.

** 20 = 20 tot 45 jaar, 45 = 45 tot 65 jaar, 65 = 65 jaar en ouder.

*** Laag = variant lage migratie, hoog = variant hoge migratie, A = meer extra immigranten die elders (buiten het Koninkrijk Nederland) zijn geboren en B = meer extra immigranten die in de overige Nederlandse Cariben en Europees Nederland zijn geboren.

7. WONEN

Groei of krimp van de bevolking zal over het algemeen gepaard gaan met een groeiend of krimpend aantal huishoudens en daarmee een groeiende of krimpende vraag naar woningen. Voor de toekomstige situatie met betrekking tot de woonsituatie in Caribisch Nederland is het dus niet alleen van belang hoe groot de bevolking in de toekomst is, maar nog meer hoe groot het aantal huishoudens is. Daarnaast speelt ook de huishoudenssamenstelling een belangrijke rol en dan vooral of mensen alleen wonen of samen met anderen in een meerpersoonshuishouden. Hoe meer mensen een eenpersoonshuishouden vormen hoe meer de vraag naar woningen zal toenemen.

De bevolkingsvarianten van het CBS geven wel inzicht in de omvang van de bevolking in Caribisch Nederland in 2050, maar helaas is er geen huishoudensprognose voor Caribisch Nederland. Om toch enig inzicht te krijgen in de huishoudens- en woonsituatie in de toekomst kan worden gekeken hoe het aantal huishoudens en woningen er in 2050 uitziet als de verdeling van de huishoudensposities naar geslacht en leeftijd en de verdeling van woningen naar type huishouden gelijk blijft aan de huidige verdeling. Dit is een ruwe benadering omdat er in tegenstelling tot in een huishoudensprognose geen veronderstellingen worden meegenomen over mogelijke veranderingen in huishoudensvorming (zoals meer of minder samenwonen of al dan niet uit huis gaan). De huidige situatie in Caribisch Nederland met betrekking tot de verdeling van huishoudentypen naar leeftijd van de referentiepersoon in het huishouden staat in tabel 7.1. Het aandeel eenpersoonshuishoudens is het hoogst op Sint Eustatius en Saba. Op Bonaire en Saba is het aandeel eenpersoonshuishoudens het hoogst in de leeftijdsgroep 20 tot 45 jaar. Sint Eustatius telt relatief veel eenouderhuishoudens en Bonaire relatief veel paren met en zonder kinderen. Tabel 7.2 toont het percentage huishoudens met een zelfstandige woning naar leeftijd van de referentiepersoon. Deze gegevens zijn gebaseerd op de Omnibusenquête Caribisch Nederland (OMNIC). Omdat voor het meest recente jaar van deze enquête (2021) geen onderscheid kan worden gemaakt naar de verschillende typen meerpersoonshuishoudens zijn er alleen percentages beschikbaar voor eenpersoons- en meerpersoonshuishoudens¹¹. Op Bonaire woont het overgrote deel van de meerpersoonshuishoudens in een zelfstandige woning. Voor de eenpersoonshuishoudens ligt dat percentage lager, vooral voor de jongere alleenwonenden. Op Sint Eustatius woont ongeveer een kwart van de huishoudens niet in een zelfstandige woning, dit geldt zowel voor de eenpersoons- als meerpersoonshuishoudens. Op Saba lijken vrijwel alle huishoudens in een zelfstandige woning te wonen, maar deze cijfers zijn mogelijk minder betrouwbaar door een grotere onzekerheidsmarge rond de onderliggende data.

De resultaten van de bevolkingsvarianten met betrekking tot de huishoudens- en woonsituatie in Caribisch Nederland in 2050 staan per eiland samengevat in de tabellen 7.3 en 7.4 en de figuren 7.1 en 7.2. Op Bonaire is het aantal huishoudens in 2050 in alle bevolkingsvarianten groter dan in 2020. Op Sint Eustatius en Saba geldt dat ook voor de reguliere bevolkingsprognoses en de hoge migratievarianten, maar niet voor de lage migratievarianten. Het beeld van de huishoudenssituatie vertaalt zich in een vergelijkbaar beeld van de woonsituatie. Op Bonaire is ook het aantal benodigde woningen in 2050 in alle bevolkingsvarianten groter dan in 2020. Op Sint Eustatius en Saba geldt dat ook weer voor de reguliere bevolkingsprognoses en de hoge migratievarianten maar weer niet voor de lage migratievarianten. Op Bonaire zal volgens de bevolkingsverkenningen het aantal benodigde zelfstandige woningen bij de reguliere bevolkingsprognose 65 procent hoger zijn dan in 2020, bij de lage migratievariant 33 procent hoger en bij de hoge migratievariant zullen er tweeënhalf keer zoveel woningen nodig zijn. Bij de reguliere bevolkingsprognoses zal het aantal benodigde zelfstandige woningen op Sint Eustatius 25 procent hoger zijn en op Saba 11 procent hoger. Bij de lage migratie-

¹¹ Vanwege de beperkte celvulling is de tabel gebaseerd op alle jaren van de enquête (2013, 2017/2018 en 2021). Desondanks zijn de responsaantallen voor met name Saba vrij laag.

varianten zal het aantal benodigde zelfstandige woningen op Sint Eustatius echter 15 procent lager zijn en op Saba bijna 25 procent lager. Bij de hoge migratievarianten zullen er op Sint Eustatius twee keer zoveel woningen nodig zijn en op Saba bijna 75 procent meer woningen. In alle bevolkingsvarianten voor Bonaire is de groei van het aantal huishoudens en woningen hoger dan de groei van de bevolking. Dat geldt niet voor Sint Eustatius en Saba doordat het aantal eenpersoons-huishoudens daar in alle bevolkingsvarianten daalt.

Tabel 7.1. Huishoudens naar type huishouden, 2020

	Leeftijd	Een- persoons	Paar geen kinderen	Paar met kinderen	Eenouder	Overig huis- houden	Totaal
				%			Aantal
Bonaire	20 tot 45	45	12	26	16	1	3 580
	45 tot 65	39	24	25	11	1	4 000
	65 +	35	34	13	13	4	1 780
	Totaal	41	21	23	13	2	9 360
Sint Eustatius	20 tot 45	48	8	15	28	1	580
	45 tot 65	46	16	20	16	1	650
	65 +	49	22	9	17	3	280
	Totaal	47	14	16	21	2	1 510
Saba	20 tot 45	63	9	15	12	1	470
	45 tot 65	47	17	22	11	2	360
	65 +	50	30	10	9	1	200
	Totaal	55	16	16	11	1	1 030

Bron: CBS Huishoudens Caribisch Nederland 2020.

Tabel 7.2. Percentage huishoudens met een zelfstandige woning* naar leeftijd van de referentie-persoon, 2013-2021

	Leeftijd	Een- persoons	Meer- persoons
Bonaire	20 tot 45	83	98
	45 tot 65	89	98
	65 +	93	99
	Totaal	88	98
Sint Eustatius	20 tot 45	88	75
	45 tot 65	74	77
	65 +	69	64
	Totaal	78	74
Saba	20 tot 45	100	97
	45 tot 65	100	99
	65 +	100	100
	Totaal	100	98

* Zelfstandige woning = vrijstaand huis, huis aan een ander huis vast, appartement, flat of bovenwoning; niet-zelfstandige woning = één of een aantal kamers in een woning of anders.

Bron: Omnibussenquête Caribisch Nederland (OMNIC).

Tabel 7.3. Aantal huishoudens naar type huishouden*

		Type huis- houden	2014	2020	2050**			
					Laag	Prognose	Hoog	
							A	B
Bonaire	Aantallen	Alleen	3 210	3 820	4 800	6 030	9 490	9 320
		Paar	3 410	4 160	5 440	6 780	10 560	10 320
		Eenouder	980	1 250	1 880	2 290	3 450	3 390
		Overig	180	160	350	400	530	530
		Totaal	7 780	9 390	12 480	15 490	24 020	23 560
	%	Alleen	41	41	38	39	39	40
		Paar	44	44	44	44	44	44
		Eenouder	13	13	15	15	14	14
		Overig	2	2	3	3	2	2
		Totaal	100	100	100	100	100	100
Sint Eustatius	Aantallen	Alleen	1 040	720	500	750	1 210	
		Paar	630	460	550	810	1 310	
		Eenouder	230	320	200	280	430	
		Overig	60	20	40	40	60	
		Totaal	1 960	1 510	1 280	1 880	3 010	
	%	Alleen	53	47	39	40	40	
		Paar	32	30	43	43	43	
		Eenouder	12	21	16	15	14	
		Overig	3	2	3	2	2	
		Totaal	100	100	100	100	100	
Saba	Aantallen	Alleen	520	570	310	470	740	
		Paar	350	340	340	490	760	
		Eenouder	100	110	110	160	260	
		Overig	20	10	20	30	30	
		Totaal	980	1 030	790	1 150	1 790	
	%	Alleen	53	55	39	41	41	
		Paar	35	32	43	42	42	
		Eenouder	10	11	15	14	14	
		Overig	2	1	3	2	2	
		Totaal	100	100	100	100	100	
Caribisch Nederland	Aantallen	Alleen	4 770	5 110	5 610	7 250	11 440	11 270
		Paar	4 380	4 950	6 330	8 070	12 630	12 390
		Eenouder	1 310	1 680	2 190	2 730	4 140	4 080
		Overig	260	200	410	470	620	630
		Totaal	10 720	11 930	14 540	18 530	28 830	28 370
	%	Alleen	44	43	39	39	40	40
		Paar	41	41	44	44	44	44
		Eenouder	12	14	15	15	14	14
		Overig	2	2	3	3	2	2
		Totaal	100	100	100	100	100	100

* Alleen = eenpersoonshuishouden, paar = gehuwde en niet-gehuwde paren met en zonder kinderen, eenouder = eenouderhuishouden.

** Laag = variant lage migratie, hoog = variant hoge migratie, A = meer extra immigranten die elders (buiten het Koninkrijk Nederland) zijn geboren en B = meer extra immigranten die in de overige Nederlandse Cariben en Europees Nederland zijn geboren.

Tabel 7.4. Aantal zelfstandige woningen* naar type huishouden**

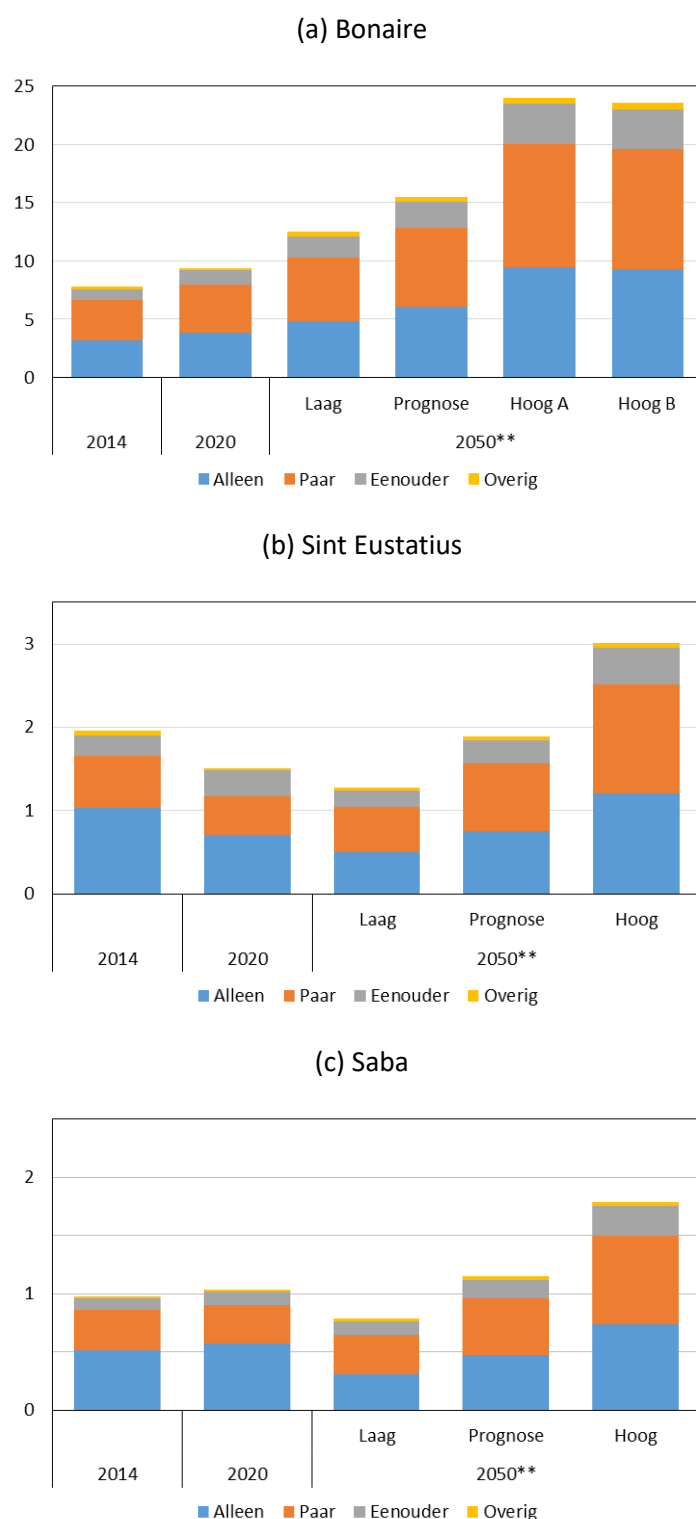
		Type huis- houden	2014	2020	2050***			
					Laag	Prognose	Hoog	
							A	B
Bonaire	Aantallen	Alleen	2 960	3 410	4 290	5 380	8 470	8 320
		Paar	3 370	4 070	5 330	6 640	10 350	10 110
		Eenouder	960	1 220	1 840	2 240	3 380	3 320
		Totaal	7 290	8 710	11 460	14 260	22 200	21 750
	%	Alleen	41	39	37	38	38	38
		Paar	46	47	47	47	47	46
		Eenouder	13	14	16	16	15	15
		Totaal	100	100	100	100	100	100
	Aantallen	Alleen	880	620	430	650	1 050	
		Paar	510	350	420	630	1 020	
		Eenouder	190	250	150	220	340	
		Totaal	1 590	1 220	1 010	1 500	2 400	
	%	Alleen	56	51	43	44	44	
		Paar	32	29	42	42	42	
		Eenouder	12	20	15	15	14	
		Totaal	100	100	100	100	100	
Saba	Aantallen	Alleen	500	550	300	460	720	
		Paar	340	330	330	470	740	
		Eenouder	90	110	110	160	250	
		Totaal	930	990	740	1 090	1 710	
	%	Alleen	54	56	40	42	42	
		Paar	36	33	45	43	43	
		Eenouder	10	11	15	15	15	
		Totaal	100	100	100	100	100	
Caribisch Nederland	Aantallen	Alleen	4 340	4 580	5 020	6 490	10 240	10 090
		Paar	4 220	4 750	6 090	7 740	12 100	11 870
		Eenouder	1 250	1 580	2 110	2 620	3 970	3 910
		Totaal	9 820	10 920	13 220	16 850	26 310	25 860
	%	Alleen	44	42	38	39	39	39
		Paar	43	44	46	46	46	46
		Eenouder	13	14	16	16	15	15
		Totaal	100	100	100	100	100	100

* Zelfstandige woning = vrijstaand huis, huis aan een ander huis vast, appartement, flat of bovenwoning; niet-zelfstandige woning = één of een aantal kamers in een woning of anders.

** Alleen = eenpersoonshuishouden, paar = gehuwde en niet-gehuwde paren met en zonder kinderen, eenouder = eenouderhuishouden.

*** Laag = variant lage migratie, hoog = variant hoge migratie, A = meer extra immigranten die elders (buiten het Koninkrijk Nederland) zijn geboren en B = meer extra immigranten die in de overige Nederlandse Cariben en Europees Nederland zijn geboren.

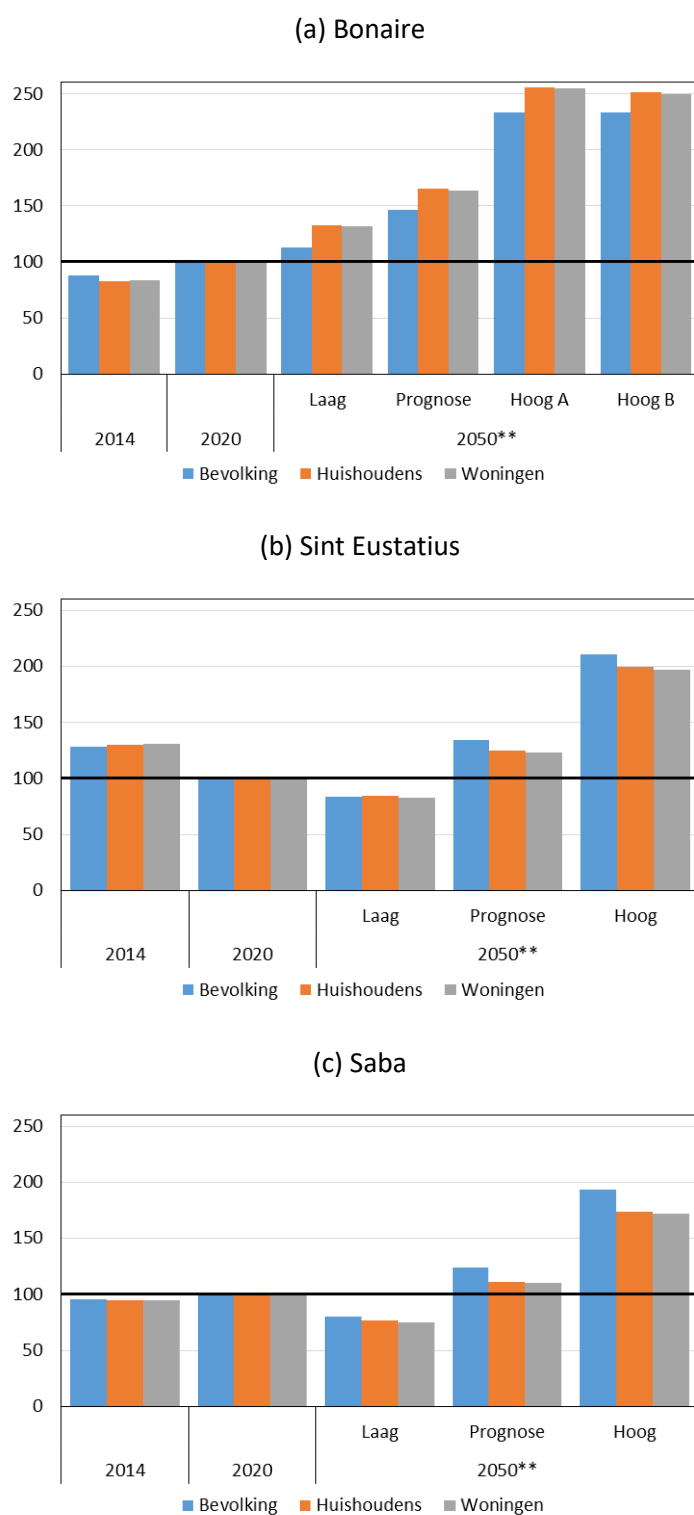
Figuur 7.1. Aantal huishoudens (x 1000) naar huishoudenstype*

* Alleen = eenpersoonshuishouden, paar = gehuwde en niet-gehuwde paren met en zonder kinderen, eenouder = eenouderhuishouden.

** Laag = variant lage migratie, hoog = variant hoge migratie, hoog A = meer extra immigranten die elders (buiten het Koninkrijk Nederland) zijn geboren en hoog B = meer extra immigranten die in de overige Nederlandse Cariben en Europees Nederland zijn geboren.

Figuur 7.2. Indexcijfers bevolkingsomvang, aantal huishoudens en aantal woningen (index 2020=100)

* Laag = variant lage migratie, hoog = variant hoge migratie, hoog A = meer extra immigranten die elders (buiten het Koninkrijk Nederland) zijn geboren en hoog B = meer extra immigranten die in de overige Nederlandse Cariben en Europees Nederland zijn geboren.

8. SAMENVATTING EN CONCLUSIES

In dit rapport zijn voor Caribisch Nederland de gevolgen van verschillende demografische ontwikkelingen tot 2050 verkend voor de maatschappelijke domeinen opleiding, arbeid, gezondheid en wonen. De basis van deze verkenningen vormen de reguliere bevolkingsprognose voor Caribisch Nederland van het CBS en een aantal door het CBS berekende aanvullende bevolkingsvarianten daarop (Van Duin en Stoeldraijer, 2023). De resultaten van de reguliere bevolkingsprognose en de bevolkingsvarianten die het CBS voor de eilanden van Caribisch Nederland heeft berekend laten zien hoe de toekomstige omvang en samenstelling van de bevolking op de eilanden in 2050 zal verschillen als de migratie veel hoger of veel lager is dan in de reguliere bevolkingsprognose is verondersteld. Dit geeft inzicht in de onzekerheid rond toekomstige demografische ontwikkelingen en de gevolgen daarvan voor andere maatschappelijke terreinen. De bevolkingsvarianten met een hoog migratiesaldo zullen leiden tot meer bevolkingsgroei en de bevolkingsvarianten met een laag migratiesaldo tot krimp van de bevolking. In alle bevolkingsvarianten neemt de vergrijzing op de eilanden toe, bij hogere migratie echter minder dan bij lagere migratie.

De demografische ontwikkelingen werken door op de diverse maatschappelijke terreinen. Doordat de jongere generaties gemiddeld hoger zijn opgeleid dan de oudere generaties en in de toekomst de plaats innemen van de oudere generaties, zal de bevolking in Caribisch Nederland in de toekomst gemiddeld hoger zijn opgeleid dan nu. Het opleidingsniveau neemt op alle eilanden in alle bevolkingsvarianten toe. Op Sint Eustatius en Saba het meest in de hoge migratievariant en het minst in de lage migratievariant. Op Bonaire geldt dit alleen voor de hoge migratievariant met meer migratie uit Europees Nederland. De stijging van het opleidingsniveau heeft een opwaarts effect op de arbeidsparticipatie en daarmee op de omvang van de beroepsbevolking. Stijging van het opleidingsniveau heeft ook een positief effect op gezondheid en remt daarmee het effect van vergrijzing. De beroepsbevolking daalt op alle eilanden in de bevolkingsvariant met lage migratie. In alle andere bevolkingsvarianten neemt de beroepsbevolking toe, met een verdubbeling in de hoge migratievarianten. Het aandeel van de beroepsbevolking in de totale bevolking zal echter in vrijwel alle bevolkingsvarianten in 2050 zijn gedaald. Door de vergrijzing neemt het aantal niet-gezonde personen in vrijwel alle bevolkingsvarianten sterk toe. De toename van het aantal niet-gezonde personen kan worden gezien als een indicator van toekomstige groei van de zorgvraag. Het aantal niet-gezonde personen neemt bovendien sterker toe dan de beroepsbevolking, wat een indicatie kan zijn voor een mogelijk dreigende krapte aan arbeid in de zorgsector. In alle bevolkingsvarianten met bevolkingsgroei neemt ook het aantal huishoudens en daarmee het aantal benodigde woningen toe. Op Bonaire zal het aantal benodigde woningen bij de reguliere bevolkingsprognose 65 procent hoger zijn dan in 2020. Bij de hoge migratievariant zullen er tweeënhalf keer zoveel woningen nodig zijn. Bij de reguliere bevolkingsprognoses zal het aantal benodigde woningen op Sint Eustatius en Saba respectievelijk 25 en 11 procent hoger zijn. Bij de hoge migratievarianten zijn dat op Sint Eustatius twee keer zoveel woningen en op Saba bijna 75 procent meer woningen. Hoge migratie leidt dus tot een grotere beroepsbevolking en daarmee tot een gunstigere verhouding tussen het aantal werkenden en het aantal ouderen, maar tegelijk tot een forse toename van de vraag naar woningen.

De in dit rapport gepresenteerde verkenningen voor de vier maatschappelijke domeinen bevatten geen veronderstellingen over eventuele toekomstige beleidsveranderingen en moeten in dat licht bezien vooral beschouwd worden als referentiescenario's. Beleidsmaatregelen gericht op bijvoorbeeld het verkleinen van kansengelijkheid of het terugdringen van voortijdig schoolverlaten zullen het gemiddelde opleidingsniveau verder kunnen laten toenemen dan in de in hoofdstuk 4 gepresenteerde bevolkingsvarianten. Beleidsmaatregelen gericht op bijvoorbeeld het verhogen van de pensioenleeftijd of omscholing kunnen de arbeidsdeelname verder verhogen. Preventiebeleid kan

het gezondheidsniveau van de bevolking verder verbeteren. Beleid op het ene terrein kan bovendien ook gevolgen hebben voor een ander terrein. Preventiebeleid is bijvoorbeeld niet alleen van belang voor de gezondheid en zorgvraag, maar ook voor het langer door kunnen werken en het langer zelfstandig kunnen wonen van ouderen.

Demografische veranderingen hebben ook gevolgen voor veel andere beleidsterreinen die buiten het bestek van dit rapport vallen, zoals sociaaleconomische ongelijkheid, welzijn, mobiliteit, ruimtelijke ordening, milieu en klimaat. De diverse beleidsterreinen kunnen bovendien ook invloed hebben op de demografische veranderingen. De ontwikkelingen met betrekking tot de toekomstige omvang van de migratie zullen mede worden bepaald door de economische ontwikkeling van de eilanden. Een belangrijk doel van het kabinet en de eilanden is bijvoorbeeld het realiseren van duurzame economische ontwikkeling en diversificatie van de economie¹², waarbij Bonaire vooral wil inzetten op het versterken van het toerisme en stimuleren van andere sectoren en Sint Eustatius en Saba gericht zijn op het meer divers en robuust maken van hun economie (Openbare lichamen Saba, Sint Eustatius en Bonaire, 2023; Van Buiren en Gerritsen, 2020). Dit kan de aantrekkelijkheid van de eilanden voor migranten bevorderen en ook bijvoorbeeld door veranderende gewenste kwalificaties van arbeidsmigranten de samenstelling van de migrantenpopulatie veranderen. Ook ontwikkelingen elders kunnen de samenstelling van de migrantenpopulatie veranderen, bijvoorbeeld op Bonaire door een mogelijke toename van het aantal vluchtelingen uit het politiek onrustige Venezuela. Aan de andere kant zijn er mogelijk ook beperkingen aan de capaciteit van de eilanden om grote aantallen extra inwoners te huisvesten. In de huidige situatie zijn vraag en aanbod op de woningmarkten van de eilanden al uit balans en is de bebouwbare oppervlakte beperkt (Ministerie van BZK, 2023). De eilanden, met name Sint Eustatius en Saba, zijn door hun ligging bovendien kwetsbaar voor natuurrampen in het bijzonder orkanen (Inspectie J&V, 2023). Ook klimaatverandering zal de eilanden mogelijk in toenemende mate in de toekomst onder druk zetten. De eilanden zullen steeds meer te maken gaan krijgen met de gevolgen van klimaatverandering, waardoor het in 2050 op de eilanden substantieel warmer en droger zal zijn, er meer wind zal komen met grotere kans op orkanen en de zeespiegel substantieel zal zijn gestegen (Stichting CAS, 2023).

¹² *Kamerstukken II 2022/23, 36200-IV, nr. 62.*

GERAADPLEEGDE BRONNEN

- Buiren, K. van en M. Gerritsen (2020), Kleine eilanden, grote uitdagingen. Het Caribisch deel van het Koninkrijk in regionaal perspectief: prestaties, kansen en oplossingen. Amsterdam: Economisch Bureau Amsterdam. <https://www.economisch-bureau.nl/wp-content/uploads/2020/05/Rapport-Kleine-eilanden-Grote-uitdagingen-EBA-13052020.pdf>
- CBS (2018), 1 op 3 Sabanen hoogopgeleid. CBS Nieuws, 12 april 2018. <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2018/15/1-op-3-sabanen-hoogopgeleid>
- CBS (2020), Monitor Brede Welvaart Caribisch Nederland. Den Haag; CBS. <https://www.cbs.nl/-/media/pdf/2021/07/resultatenmonitoringdefjan2021.pdf>
- CBS (2023a), Bevolkingsprognose Caribisch Nederland 2023-2050. CBS Longread, 27 juli 2023. <https://www.cbs.nl/nl-nl/achtergrond/2023/30/bevolkingsprognose-caribisch-nederland-2023-2050>
- CBS (2023b), Verkenning Bevolking 2050 Caribisch Nederland. CBS Maatwerktabel, 31 oktober 2023. <https://www.cbs.nl/nl-nl/maatwerk/2023/44/verkenning-bevolking-2050-caribisch-nederland>
- Duin, C. van en L. Stoeldraijer (2023), Bevolking 2050 Caribisch Nederland. CBS: Den Haag. <https://www.cbs.nl/nl-nl/longread/aanvullende-statistische-diensten/2023/bevolking-2050-caribisch-nederland>
- Ministerie van BZK (2023), Beleidsagenda volkshuisvesting en ruimtelijke ordening voor Caribisch Nederland. Den Haag: Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2023/01/26/beleidsagenda-volkshuisvesting-en-ruimtelijke-ordening-voor-caribisch-nederland>
- Inspectie J&V (2023), Stand van zaken rampenbestrijding in Caribisch Nederland 2022. Den Haag: Ministerie van Justitie en Veiligheid. <https://www.inspectie-jenv.nl/actueel/nieuws/2023/05/30/rampenbestrijding-op-punten-verbeterd-maar-caribisch-nederland-nog-steeds-niet-voldoende-voorbereid-op-rampen-en-crises>
- NIDI en CBS (2020), Bevolking 2050 in beeld: Drukker, diverser en dubbelgrijs. Deelrapport Verkenning Bevolking 2050. NIDI: Den Haag, 89 p. <https://publ.nidi.nl/output/2020/nidi-cbs-2020-bevolking-2050-in-beeld.pdf>
- NIDI en CBS (2021), Bevolking 2050 in beeld: Opleiding, arbeid, zorg en wonen. Eindrapport Verkenning Bevolking 2050. NIDI: Den Haag, 145 p. <https://publ.nidi.nl/output/2021/nidi-cbs-2021-bevolking-2050-in-beeld.pdf>
- Openbare lichamen Saba, Sint Eustatius en Bonaire (2023), Economische ontwikkeling en diversificatie Saba, Sint Eustatius en Bonaire. Rapport 6 april 2023. <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2023/04/06/economische-ontwikkeling-en-diversificatie-saba-sint-eustatius-en-bonaire>
- Stichting CAS (2023), Climate Impact Atlas BES (Bonaire, Sint Eustatius and Saba). <https://bes.climateimpactatlas.com/nl/>
- Stoeldraijer, L., C. van Duin, H. Nicolaas en C. Huisman (2022), Kernprognose 2022-2070: Door oorlog meer migranten naar Nederland. *Statistische Trends*, 16 december 2022. <https://www.cbs.nl/nl-nl/longread/statistische-trends/2022/kernprognose-2022-2070-door-oorlog-meer-migranten-naar-nederland>
- Wilson, T., I. Grosman, M. Alexander, P. Rees en J. Temple (2022), Methods for small area population forecasts: State-of-the-art and research needs. *Population Research and Policy Review*, 41 (3), pp. 865-898. <https://doi.org/10.1007/s11113-021-09671-6>

